

Sesizare de neconstituționalitate asupra Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție

25 Iulie 2018

Președintele României, domnul Klaus Iohannis, a trimis Curții Constituționale, miercuri, 25 iulie a.c., o sesizare de neconstituționalitate asupra Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție.

Vă prezentăm textul integral al sesizării:

București, 25 iulie 2018

Domnului VALER DORNEANU

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

În temeiul dispozițiilor art. 146 lit. a) din Constituție și ale art. 15 din
Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții
Constituționale, republicată, cu modificările și completările ulterioare,
formulez următoarea

SESIZARE DE NECONSTITUȚIONALITATE

asupra

Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind

Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea,
descoperirea și sancționarea faptelor de corupție

Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind
Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea,
descoperirea și sancționarea faptelor de corupție a fost trimisă
Președintelui României în data de 6 iulie 2018, în vederea promulgării.

Prin modul în care a fost dezbătută și adoptată, legea menționată
încalcă prevederile art. 61 alin. (2), ale art. 66 alin. (2) și (3), ale art.
75 alin. (2), precum și cele ale art. 147 alin. (4) din Constituție.
Totodată, prin conținutul normativ, Legea pentru modificarea și

completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție contravine normelor și principiilor constituționale, pentru motivele prezentate în cele ce urmează.

I. Aspecte de neconstituționalitate extrinsecă

A. Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție a fost adoptată de Senat cu încălcarea prevederilor art. 75 alin. (2) coroborate cu cele ale art. 61 alin. (2), precum și cu cele ale art. 147 alin. (4) din Constituție

Ca primă Cameră competentă, legea supusă controlului de constituționalitate a fost adoptată de Senat în ședința din data de 3 iulie 2018. Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție a fost adoptată cu încălcarea prevederilor art. 75 alin. (2), fiind dezbătută și adoptată cu depășirea termenului constituțional de 60 de zile stabilit pentru prima Cameră sesizată.

Propunerea legislativă privind punerea de acord a prevederilor Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, cu deciziile Curții Constituționale, Directivei (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale, Directivei 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană - inițiată de un număr de 179 de deputați și senatori - a fost depusă la Senat, pentru dezbateră și adoptare, la data de 18 aprilie 2018 (înregistrată sub nr. B.184/18.04.2018).

În conformitate cu dispozițiile art. 79 din Constituție și ale Legii nr. 73/1993 privind înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Legislativ, respectiv cu cele ale art. 111 alin. (1) din Constituție, Biroul permanent al Senatului, în ședința din data de 18 aprilie 2018 a transmis propunerea legislativă menționată, spre avizare, Consiliului Legislativ și Guvernului, în vederea formulării unui punct de vedere. De asemenea, în conformitate cu prevederile art. 92 alin. (3) și (4) din Regulament, Biroul permanent al Senatului a stabilit și termenul până la care să fie transmise aceste avize, respectiv data de 25 aprilie 2018. Menționăm că, până la termenul stabilit, Consiliului Legislativ a transmis avizul (nr. 380/25.04.2018), în timp ce Guvernul a transmis punctul său de vedere la data de 24 mai 2018 (nr. 901/24.05.2018).

De asemenea, în cursul aceleiași ședințe (18.04.2018), Biroului permanent al Senatului a transmis legea criticată (L238/2018) comisiilor competente, sesizându-le în vederea elaborării avizelor și a raportului, stabilind totodată și termenele în care acestea trebuiau întocmite.

Potrivit art. 75 alin. (2) din Constituție, „Prima Cameră sesizată se pronunță în termen de 45 de zile. Pentru coduri și alte legi de complexitate deosebită, termenul este de 60 de zile. În cazul depășirii acestor termene se consideră că proiectele de legi sau propunerile legislative au fost adoptate”. Astfel, Constituția instituie o prezumție absolută, în virtutea căreia o inițiativă legislativă chiar dacă nu a fost adoptată de o Cameră se consideră adoptată prin simpla trecere a timpului. Prezumția se bazează pe o presupusă acceptare tacită a propunerii legislative și pe lipsa obiecțiilor primei Camere sesizate.

Termenul de 45 de zile, respectiv de 60 de zile prevăzut la art. 75 alin. (2) din Legea fundamentală este un termen ce privește raporturile constituționale dintre autoritățile publice, respectiv raporturile dintre cele două Camere ale Parlamentului, pe de o parte, și între acestea și Guvern, pe de altă parte. La împlinirea acestuia, dreptul și, totodată, obligația primei Camere competente să dezbată o inițiativă legislativă încetează, legea considerându-se adoptată în forma depusă de inițiator. Ca efect al împlinirii acestui termen, se naște dreptul Camerei decizionale de a se pronunța asupra inițiativei adoptate în condițiile art. 75 alin. (2) și de a decide definitiv. De asemenea, împlinirea

acestui termen are consecința imposibilității membrilor primei Camere competente de a mai formula amendamente, dincolo de acest interval de timp stabilit de Constituție propunerile parlamentarilor sau ale comisiilor nemaifiind admisibile. Aceeași este și consecința pentru Guvern care, dincolo de acest termen, nu mai poate formula și depune amendamente cu privire la legea respectivă în cadrul primei Camere sesizate, nu mai poate solicita dezbaterea acesteia în procedură de urgență sau înscrierea ei cu prioritate pe ordinea de zi, toate aceste drepturi putând fi exercitate de Guvern doar în cadrul Camerei decizionale.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat că „termenele care privesc desfășurarea raporturilor constituționale dintre autoritățile publice, (...) în măsura în care nu se prevede altfel în mod expres, nu se calculează pe zile libere.” (Decizia nr. 233/1999). Totodată, în Decizia nr. 89/2010, Curtea a reținut că dispozițiile art. 101 din Codul de procedură civilă - potrivit cărora „termenele se înțeleg pe zile libere, neintrând în socoteală nici ziua când a început, nici ziua când s-a sfârșit termenul” - nu sunt aplicabile în dreptul public, supus regulii în virtutea căreia termenele, în acest domeniu, se calculează pe zile calendaristice, în sensul că se include în termen și ziua în care el începe să curgă și ziua când se împlinește.

Dispozițiile art. 75 alin. (2) din Constituție nu prevăd un anumit mod de calcul al acestor termene pe care prima Cameră competentă le are la dispoziție pentru a se pronunța asupra unei inițiative legislative. În

absența oricăror prevederi constituționale exprese, considerăm că - fiind termene ce privesc desfășurarea raporturilor constituționale dintre autoritățile publice – acestea urmează regula stabilită de jurisprudența constantă din ultimii 20 ani a Curții Constituționale, să se calculeze pe zile calendaristice. Din interpretarea sistematică a dispozițiilor constituționale ale art. 75 alin. (2) și ale art. 66, considerăm că singura ipoteză în care termenele de adoptare tacită ar putea fi suspendate este aceea a perioadei dintre sesiunile parlamentare ordinare, în condițiile în care nu s-a cerut întrunirea în sesiune extraordinară. Normele constituționale trebuie să fie interpretate în sensul de a produce efecte, scopul urmărit de legiuitorul constituant derivat fiind acela de a crea pentru Camera de reflecție posibilitatea de a se pronunța într-un termen rezonabil. Or, sistemul constituțional român instituie regula sesiunilor periodice și nu a celor permanente. Prin urmare, între cele două perioade prevăzute la art. 66 alin. (1) din Constituție pentru cele două sesiuni ordinare, în absența unei cereri de convocare a unei sesiuni extraordinare, termenele prevăzute la art. 75 alin. (2) din Constituție ar trebui să fie suspendate. Totodată, fiind pe tărâmul dreptului public, la calculul termenului de 45, respectiv 60 de zile, urmează să se includă în termen și ziua în care el începe să curgă și ziua când se împlinește.

Orice altă interpretare este de natură să conducă la moduri de calcul diferite ale termenelor constituționale ce privesc raporturile constituționale dintre autoritățile publice (termenul de promulgare,

termenul de sesizare a Curții Constituționale, termenul în care se poate organiza referendumul de revizuire a Constituției etc.). Dincolo de faptul că o asemenea interpretare ar însemna o adăugare la textul constituțional, aceasta ar echivala și cu o perspectivă de natură să creeze impredictibilitate și lipsă de transparență cu privire la împlinirea acestor termene, în general, și a celor prevăzute la art. 75 alin. (2) în special. Această concluzie este întărită și de faptul că în prezent, potrivit regulamentelor parlamentare, termenele de adoptare tacită se socotesc în mod diferit la Camera Deputaților față de Senat, aspect ce este de natură să contravină și art. 1 alin. (5) în ceea ce privește supremația Constituției.

Potrivit art. 113 din Regulamentul Camerei Deputaților: „(1) În temeiul art. 75 alin. (1) și (2) din Constituția României, republicată, Camera Deputaților, ca primă Cameră sesizată, se pronunță asupra proiectului de lege sau a propunerii legislative în termen de 45 de zile de la data prezentării la Biroul permanent. Fac excepție codurile și legile de complexitate deosebită, asupra cărora se pronunță în termen de 60 de zile de la data prezentării la Biroul permanent și ordonanțele de urgență, pentru care termenul este de 30 de zile de la data depunerii acestora la Camera Deputaților. (1¹) În cazul propunerilor legislative care sunt depuse la Camera Deputaților, ca primă Cameră sesizată, termenele aferente procesului legislativ curg de la data înregistrării la Biroul permanent însoțite de avizele solicitate și se socotesc luând în calcul 4 zile pe săptămână, cu excepția sărbătorilor legale. (2) La data

expirării termenelor prevăzute la alin. (1) proiectele de legi sau propunerile legislative se consideră adoptate de Camera Deputaților și se trimit Senatului sub semnătura președintelui Camerei Deputaților”.

Totodată, potrivit art. 119 din Regulamentul Senatului: „Pentru termenele procedurale ale procesului legislativ se iau în calcul numai zilele în care Senatul lucrează în plen sau în comisii permanente”.

Așadar, regulamentele parlamentare ale celor două Camere cuprind dispoziții diferite cu privire la modul de calcul al aceluiași termen constituțional prevăzute la art. 75 alin. (2). Astfel, dispozițiile art. 113 alin. (1¹) din Regulamentul Camerei Deputaților stabilește că aceste termene se calculează luând în calcul 4 zile pe săptămână, cu excepția sărbătorilor legale, în timp ce art. 119 din Regulamentul Senatului prevede că la calculul acestor termene se au în vedere numai zilele în care Senatul lucrează în plen și în comisii. Or, în cadrul autonomiei de care beneficiază, Camerele sunt libere să își stabilească programul de lucru așa cum consideră, dimensionându-l în funcție de multiple variabile. Din această perspectivă, programul de lucru în plen și în comisii nu este cunoscut la începutul unei sesiuni, uneori acesta putând să suporte modificări chiar în cursul unei săptămâni de lucru.

Prin urmare, extinderea aplicării dispozițiilor regulamentare și în ceea ce privește modul de calcul al termenelor prevăzute la art. 75 alin. (2) din Constituție pune în pericol securitatea raporturilor juridice în materie de legiferare. Așa cum a reținut și Curtea Constituțională în

jurisprudența sa, autonomia regulamentară dă dreptul Camerelor Parlamentului de a dispune cu privire la propria organizare și procedurile de desfășurare a lucrărilor parlamentare, însă aceasta nu poate fi exercitată în mod discreționar, abuziv, cu încălcarea atribuțiilor constituționale ale Parlamentului sau a normelor imperative privind procedura parlamentară; normele regulamentare reprezintă instrumentele juridice care permit desfășurarea activităților parlamentare în scopul îndeplinirii atribuțiilor constituționale ale forului legislativ și trebuie interpretate și aplicate cu bună-credință și în spiritul loialității față de Legea fundamentală (Decizia Curții Constituționale nr. 209/2012).

În consecință, fiind termene de drept public, ce vizează desfășurarea raporturilor constituționale dintre cele două Camere ale Parlamentului, termenele prevăzute la art. 75 alin. (2) din Constituție se calculează calendaristic, această interpretare fiind singura de natură să confere efectivitate normelor constituționale menționate, asigurând, pe de o parte, respectarea principiului transparenței activității parlamentare, iar pe de altă parte, predictibilitate în aplicarea normelor constituționale și în derularea procesului de legiferare.

Momentul de la care încep să curgă termenele prevăzute la art. 75 alin. (2) din Constituție este reglementat asemănător în cele două Camere ale Parlamentului. Astfel, potrivit art. 113 alin. (1¹) din Regulamentul Camerei Deputaților, în cazul propunerilor legislative care sunt depuse

la Camera Deputaților, ca primă Cameră sesizată, termenele aferente procesului legislativ curg de la data înregistrării la Biroul permanent însoțite de avizele solicitate, iar potrivit art. 118 din Regulamentul Senatului: „Pentru propunerile legislative termenele de legiferare curg de la data înregistrării acestora la Biroul permanent, însoțite de avizele necesare ”.

Totodată, potrivit art. 93 din Regulamentul Senatului: „(1) Proiectele de lege și propunerile legislative se supun spre dezbateră și adoptare Senatului, ca primă Cameră sesizată, în condițiile prevăzute la art. 75 din Constituția României, republicată. În cazul propunerilor legislative care sunt depuse la Senat, ca primă Cameră sesizată, acestea se înregistrează și se țin în evidență. Ele vor intra în procesul legislativ numai după primirea avizelor legale de la Consiliul Legislativ, Guvern, Consiliul Economic și Social (2) Pentru celelalte proiecte de lege și propuneri legislative care se dezbate și se adoptă, potrivit art. 75 alin. (1) din Constituția României, republicată, mai întâi de Camera Deputaților, ca primă Cameră sesizată, competența decizională aparține Senatului. (3) Senatul, ca primă Cameră sesizată, se pronunță asupra proiectelor de lege și propunerilor legislative cu care este sesizat, în termen de 45 de zile de la data prezentării acestora în Biroul permanent. Pentru coduri și alte legi de complexitate deosebită, termenul este de 60 de zile de la data prezentării în Biroul permanent.”

În plus, în conformitate cu dispozițiile art. 94 din Regulamentul Senatului: „(1) În vederea încadrării în termenele prevăzute la art. 93

alin. (3) și la art. 112-114 din prezentul regulament, precum și la art. 115 alin. (5) din Constituția României, republicată, proiectele de lege și propunerile legislative se înaintează Biroului permanent al Senatului, care dispune: a) sesizarea comisiilor permanente competente pentru întocmirea avizelor sau a raportului, stabilind și termenele de depunere a acestora; b) transmiterea proiectului de lege sau a propunerii legislative Camerei Deputaților, în cazul în care o comisie permanentă apreciază că Senatul nu este competent să dezbată și să adopte proiectul, ca primă Cameră sesizată. În aceste cazuri, avizul Comisiei pentru constituționalitate, libertăți civile și monitorizare a executării hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului este obligatoriu; c) solicitarea avizului Consiliului Legislativ, al Consiliului Economic și Social și al altor instituții sau organisme care, potrivit legii au competența de avizare, dacă acesta nu a fost dat; d) distribuirea către senatori a proiectelor sau propunerilor legislative, a avizului Consiliului Legislativ, al Consiliului Economic și Social și al altor instituții ori organisme care, potrivit legii, au competența de avizare, a hotărârii Curții Constituționale, în cazurile prevăzute de Constituție, și a punctului de vedere al Guvernului, în cazurile cerute de lege, pentru propunerile legislative, stabilind și termenul de depunere a amendamentelor de către senatori, sub sancțiunea decăderii. (2) Măsurile hotărâte de Biroul permanent și de Comitetul liderilor se duc la îndeplinire de secretarul general, prin serviciile Senatului. Termenele prevăzute pentru toate operațiunile reglementate

în acest articol se stabilesc de către Biroul permanent, în funcție de procedura ordinară sau procedura de urgență”.

Din interpretarea sistematică a dispozițiilor art. 93, art. 94 și ale art. 118 din Regulamentul Senatului rezultă că, pentru propunerile legislative înregistrate la Senat ca primă Cameră sesizată:

- termenele prevăzute la art. 75 alin. (2) din Constituție curg de la data înregistrării acestora la Biroul permanent, însoțite de avizele necesare; astfel, ca urmare a aplicării dispozițiilor art. 93 alin. (3) coroborat cu art. 118 din Regulamentul Senatului, o inițiativă pentru care a început să curgă termenul prevăzut la art. 75 alin. (2) din Constituție va avea întotdeauna un număr de înregistrare identificat cu inițiala L., urmată de un număr (numărul de înregistrare la Biroul permanent) și un an; spre deosebire de aceste propuneri legislative, inițiativele care nu se încadrează pe ipoteza normativă și procedurală de la art. 118 din Regulamentul Senatului, ci pe cea de la art. 93 alin. (1) din Regulament - și pentru care termenul prevăzut la art. 75 alin. (2) din Constituție nu a început să curgă - sunt identificate cu inițiala B., urmată de un număr și o dată, care sunt întotdeauna diferite de cele ale celor identificate prin L.;

- Biroul permanent este cel abilitat să stabilească termenele atât pentru organismele avizatoare, cât și pentru comisiile permanente sesizate în fond; la împlinirea acestor termene, Biroul permanent nu este obligat să aștepte primirea acestor avize sau puncte de vedere, fiind de

principiu statuat prin jurisprudența Curții Constituționale că Parlamentul nu poate fi ținut în realizarea activității de legiferare de faptul că una sau alta dintre autoritățile sau instituțiile publice cu competențe de avizare nu trimit sau transmit cu întârziere un punct de vedere solicitat de una sau alta dintre Camere; din această perspectivă, transmiterea de către Guvern cu întârziere a punctului său de vedere nu poate ține în loc o Cameră în dezbaterăa unei inițiative legislative, întrucât în conformitate cu dispozițiile art. 111 alin. (1) din Constituție, obligația constituțională este în sensul solicitării informării Guvernului și nu a obligativității existenței punctului de vedere al Guvernului.

Din informațiile publice înscrise pe fișa ce corespunde parcursului legislativ la Senat al Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție rezultă că în cadrul ședinței sale din 18 aprilie 2018, Biroul permanent al Senatului a realizat mai multe operațiuni (pe care, de regulă, le stabilea în ședințe succesive), considerând că la momentul transmiterii sale către Consiliul Legislativ (pentru aviz) și al solicitării punctului de vedere al Guvernului este necesar să sesizeze, totodată, și comisiile permanente în vederea elaborării avizelor și, respectiv, a raportului. Ca urmare a acestor decizii, în conformitate cu dispozițiile art. 93 și ale art. 94 din Regulament, legea dedusă controlului de constituționalitate a primit, în aceeași zi (18.04.2018) un număr de înregistrare ca efect al depunerii sale la Parlament (B184/18.04. 2018), precum și un număr

de înregistrare ce atestă data prezentării ei în Biroul permanent (L238/2018). Or, în conformitate cu dispozițiile art. 93 alin. (3) coroborate cu cele ale art. 118 din Regulament, acest ultim moment semnifică data de la care începe să curgă termenul de 60 de zile prevăzut de art. 75 alin. (2) din Constituție. Această concluzie este întărită și de faptul că, din aceleași informații publice cuprinse în fișa inițiativei legislative deduse controlului de constituționalitate, ulterior ședinței din 18.04.2018, nu a mai existat o altă ședință a Biroului permanent al Senatului în cadrul căreia această propunere legislativă să fie prezentată în sensul art. 118 din Regulament.

Prin urmare, în ceea ce privește Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție termenul prevăzut de art. 75 alin. (2) a început să curgă începând la data de 18.04.2018. Având în vedere că, prin obiectul de reglementare, legea criticată vizează intervenții legislative asupra unui cod, respectiv a Codului penal, urmează ca termenul constituțional aplicabil să fie cel de 60 de zile calendaristice. Acest termen s-a împlinit la data de 16 iunie 2018.

Or, prin continuarea procedurii parlamentare după această dată și prin adoptarea legii de către Senat în calitate de primă Cameră competentă, în data de 3 iulie 2018, într-o altă formă decât cea a inițiatorului, legea criticată a fost adoptată cu încălcarea dispozițiilor art. 75 alin. (2) coroborate cu cele ale art. 61 alin. (2) din Constituție. În conformitate

cu prevederile constituționale menționate, obligația Senatului după împlinirea termenului de 60 de zile era să considere legea adoptată tacit și să o transmită Camerei Deputaților pentru continuarea procedurii legislative. După împlinirea acestui termen, nici Senatul, în ansamblul său, și nicio altă structură de lucru sau de conducere nu ar mai fi putut formula amendamente și nu ar mai fi putut înscrie legea pe ordinea de zi. Procedând în acest mod, dezbateră și adoptarea de Senat a legii criticate în ședința din 3 iulie 2018 echivalează și cu încălcarea prevederilor art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală în ceea ce privește modul de calcul al termenelor referitoare la desfășurarea raporturilor constituționale între autoritățile publice.

B. Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție a fost adoptată de Camera Deputaților cu încălcarea prevederilor art. 61 alin. (2) coroborate cu cele ale art. 66 alin. (2) și (3) din Constituție

Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție a fost adoptată de Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională în ședința din data de 4 iulie 2018. Această lege a fost dezbătută și adoptată de către Camera Deputaților cu încălcarea dispozițiilor art. 61 alin. (2) coroborate cu cele ale art. 66 alin. (2) și (3) din Constituție întrucât, pe de o parte, această lege a fost adoptată în cadrul unei sesiuni

extraordinare a Camerei Deputaților neconstituțional întrunită, iar pe de altă parte, legea criticată nu a fost expres înscrisă pe ordinea de zi a sesiunii extraordinare a Camerei Deputaților, existența acesteia pe ordinea de zi a acestei Camere neputând fi prezumată ca fiind implicită, întrucât la momentul convocării Camerei Deputaților în sesiune extraordinară (27 iunie 2018) legea în cauză nu fusese adoptată de Senat și nici nu fusese înregistrată la Biroul permanent al Camerei Deputaților.

Potrivit art. 61 din Constituție, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare, fiind alcătuit din Camera Deputaților și din Senat.

Parlamentul își desfășoară activitatea în timp, respectiv în legislaturi, sesiuni, ședințe. Durata acestora este, de regulă, prevăzută chiar prin constituții. Astfel, Constituția României stabilește, în mod expres, durata legislaturii (art. 63) și a sesiunilor Parlamentului (art. 66) stabilind, totodată, și condițiile ce trebuie îndeplinite pentru ca actele dezbătute și adoptate de către Parlament în cursul unei legislaturi, respectiv în cursul sesiunilor ordinare sau extraordinare din cadrul legislaturii, precum și pe parcursul ședințelor desfășurate în cadrul acestora (art. 65) să fie adoptate în deplin acord cu normele și principiile stabilite de Legea fundamentală. Astfel, după cum s-a subliniat în doctrină, legislatura se suprapune, de regulă, cu durata mandatului Camerelor Parlamentului (cum este și cazul României), putând fi prelungită sau încetând în condițiile expres stabilite prin

Legea fundamentală, iar ședințele reprezintă forma de constituire a Camerelor în reuniune plenară.

Ca formă principală de lucru, sesiunile parlamentare pot fi permanente sau periodice, regula fiind a acestora din urmă. Conform art. 66 alin. (1) din Constituție, „Camera Deputaților și Senatul se întrunesc în două sesiuni ordinare pe an. Prima sesiune începe în luna februarie și nu poate depăși sfârșitul lunii iunie. A doua sesiune începe în luna septembrie și nu poate depăși sfârșitul lunii decembrie”.

De asemenea, sesiunile parlamentare pot fi ordinare și extraordinare. În conformitate cu prevederile Constituției, întrunirea într-o sesiune extraordinară se poate realiza la cerere sau de drept. Întrunirea de drept se face în caz de agresiune armată împotriva țării, în cazul instituirii stării de asediu sau de urgență sau în ipoteza depunerii de către Guvern spre aprobare a unei ordonanțe de urgență, dacă Parlamentul nu se află în sesiune. Dispozițiile art. 66 alin. (2) și (3) din Constituție reglementează situația întrunirii în sesiune extraordinară a Parlamentului României la cerere. Astfel, în conformitate cu aceste prevederi, Camera Deputaților și Senatul se întrunesc în sesiuni extraordinare la cererea Președintelui României, a Biroului permanent al fiecărei Camere ori a cel puțin o treime din numărul deputaților sau al senatorilor. Alin. (3) al art. 66 din Constituție prevede care este autoritatea îndrituită să dispună convocarea Camerelor în sesiune ordinară sau extraordinară, stabilind pentru președinții celor două

Camere ale Parlamentului atribuția de a convoca Senatul și Camera Deputaților în sesiune parlamentară.

Așadar, sesiunile parlamentare extraordinare pot fi convocate la cerere în condițiile expres stipulate de Legea fundamentală, respectiv: Parlamentul să fie între sesiunile ordinare, să existe o cerere a unui titular prevăzut în mod expres de art. 66 alin. (2) din Constituție (Președintele României, Biroul permanent al fiecărei Camere sau o treime din numărul deputaților sau al senatorilor), urmată de o convocare a președinților Camerelor.

Sesiunea extraordinară se întrunește pentru o anumită ordine de zi, indicată în cererea de convocare și aprobată ulterior potrivit regulamentelor parlamentare. Astfel, potrivit art. 84 alin. (9) – (10) din Regulamentul Camerei Deputaților: „(9) Cererea de convocare a unei sesiuni extraordinare se face în scris și va cuprinde ordinea de zi, precum și perioada de desfășurare a sesiunii. Neaprobarea de către Cameră a ordinii de zi solicitate împiedică ținerea sesiunii extraordinare. (10) Convocarea Camerei Deputaților se face de către președintele acesteia. Președintele nu va lua în considerare cererile pentru convocarea unei sesiuni extraordinare care nu îndeplinesc condițiile prevăzute la alin. (8) și (9)”. Totodată, în conformitate cu art. 84 alin. (2) – (4) din Regulamentul Senatului „(2) Cererea de convocare a unei sesiuni extraordinare se face în scris și va cuprinde motivul, ordinea de zi propusă și durata de desfășurare a sesiunii extraordinare. (3) Convocarea se face de președintele Senatului.

Președintele poate să nu ia în considerare cererile de convocare a unei sesiuni extraordinare, care nu îndeplinesc condițiile prevăzute la alin. (1) și (2). (4) Respingerea de către Senat a ordinii de zi propuse împiedică ținerea sesiunii extraordinare”.

Fiind o sesiune extraordinară, Camerele nu pot dezbate o altă problemă decât aceea ce a făcut obiectul cererii, deoarece, altminteri, s-ar încălca chiar caracterul „excepțional” al sesiunii. De aceea, dacă s-ar cere dezbateră unei asemenea probleme, este necesară o nouă convocare, chiar dacă aceasta ar avea sensul unei completări a convocării inițiale. Cu alte cuvinte, dacă în timpul sesiunii ordinare competența Parlamentului este deplină, în timpul unei sesiuni extraordinare, competența Parlamentului este limitată nu numai în timp, dar și în sens material, aceasta fiind deosebirea de principiu față de o sesiune ordinară. Prin urmare, în cursul unei sesiuni parlamentare (ordinare sau extraordinare) Parlamentul își exercită competența sa constituțională în limitele prevăzute de Legea fundamentală, iar în afara sesiunii, chiar dacă Camerele s-ar întruni, în lipsa îndeplinirii condițiilor constituționale, parlamentarii nu pot adopta un act valabil.

Pe cale de consecință, pentru a fi considerate constituțional adoptate, inițiativele legislative adoptate de Parlament în cadrul unei sesiuni extraordinare trebuie să respecte, pe lângă normele constituționale procedurale prevăzute la art. 61 alin. (2) coroborate cu cele ale art. 75 și ale art. 76, și pe cele ale art. 66 alin. (2) și (3) din Constituție, ceea presupune ca acestea să fie dezbătute și adoptate într-o sesiune legal

întrunită. Totodată, ele trebuie să fie înscrise pe ordinea de zi a respectivei sesiuni extraordinare, în caz contrar fiind încălcate dispozițiile art. 66 alin. (2) din Constituție. În opinia noastră cele două condiții trebuie îndeplinite cumulativ, neîndeplinirea uneia dintre ele conducând, în mod automat, la neconstituționalitatea legii în cauză. Îndeplinirea acestor condiții trebuie verificată în cadrul procedurii de adoptare a unei legi, fiind intrinsec legate de procedura de legiferare.

În cazul Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind

Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție niciuna dintre cele două condiții nu a fost îndeplinită, întrucât:

1. sesiunea extraordinară a Camerei Deputaților nu a fost constituțional întrunită;
2. legea nu a fost înscrisă în mod expres pe ordinea de zi a sesiunii extraordinare a Camerei Deputaților, aceasta nefiind adoptată de Senat în calitate de primă Cameră sesizată și nici înregistrată la Biroul permanent al Camerei Deputaților la momentul emiterii Deciziei Președintelui Camerei Deputaților de convocare în sesiune extraordinară.

1. Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție a fost dezbătută și adoptată de către Camera Deputaților în cadrul unei sesiuni extraordinare neconstituțional întrunite, întrucât: a) niciunul dintre subiectele care au dreptul, potrivit art. 66 alin. (2) din Constituție, de a cere întrunirea Camerelor în sesiune extraordinară nu a formulat o asemenea cerere; b) convocarea Camerei Deputaților în sesiune extraordinară s-a realizat de un alt subiect decât cel stabilit la art. 66 alin. (3) din Constituție.

a) Unul dintre punctele aflate pe ordinea de zi a Biroului permanent al Camerei Deputaților întrunit în ședința din data de 27 iunie a.c. a fost: „Proiect de Decizie privind convocarea Camerei Deputaților în sesiune extraordinară” (pct. 12 de pe ordinea de zi). Potrivit stenogramei ședinței Biroului permanent din data de 27 iunie a.c., obiectul dezbaterilor acestui punct de pe ordinea de zi l-a constituit proiectul deciziei președintelui Camerei Deputaților de convocare a Camerei Deputaților în sesiune extraordinară, iar nu proiectul unei decizii a Biroului permanent al acestei Camere, subiect îndrituit prin Constituție să solicite întrunirea acestui for în sesiune extraordinară.

Astfel, formula introductivă a deciziei președintelui Camerei Deputaților - „aprobată” de Biroul permanent - prevede expres: „Președintele Camerei Deputaților emite prezenta decizie.”; de asemenea, potrivit părții introductive a articolului unic al acestei

decizii: „Camera Deputaților se convoacă în sesiune extraordinară în data de 2 iulie 2018, ora 14.00, pentru perioada 2-19 iulie 2018, cu următoarea ordine de zi: (...)”. Așadar, din analiza conținutului normativ al proiectului deciziei menționate rezultă că actul adoptat de Biroul permanent al Camerei Deputaților din data de 27 iunie a.c. nu este un act propriu al acestuia, ci o cerere directă a președintelui Camerei Deputaților de convocare a acestei Camere a Parlamentului în sesiune extraordinară.

În plus, din stenograma ședinței Biroului permanent al Camerei Deputaților din data de 27 iunie a.c. rezultă că participanții la această ședință au discutat în permanență despre o cerere a președintelui Camerei Deputaților de convocare în sesiune extraordinară și nu despre o cerere a Biroului permanent. Din aceeași stenogramă rezultă că despre o cerere a Biroului permanent în vederea convocării unei sesiuni extraordinare nu se discută nici în contextul concluziilor ședinței. Proiectul de decizie nu este supus în ansamblul său aprobării membrilor prezenți ai Biroului permanent (ci numai ordinea de zi a viitoarei sesiuni extraordinare), astfel încât să rezulte din acest vot o manifestare de voință a Biroului permanent în sensul formulării către președintele Camerei a cererii de convocare în sesiune extraordinară.

Dezbaterile și voturile exprimate de membrii Biroului permanent al Camerei Deputaților vizează un act pe care, într-o altă ordine de idei, Biroul permanent nici nu-l putea lua în discuție, întrucât acesta ar fi trebuit să succedă deciziei/hotărârii Biroului permanent de convocare

în sesiune extraordinară și nu să o preceadă. Întrucât nu a formulat o cerere proprie, Biroul permanent al Camerei Deputaților nici nu a putut reține - în mod firesc, de altfel - între hotărârile/deciziile sale altceva decât aprobarea cu modificări a proiectului de decizie a Președintelui Camerei Deputaților. În raport cu proiectul de decizie a Președintelui Camerei Deputaților aprobat în ședința din 27 iunie a.c., Biroul permanent al Camerei Deputaților nu a adoptat și nu a emis un act propriu care să reprezinte propria sa manifestare de voință în sensul formulării unei cereri de convocare a Camerei Deputaților în sesiune extraordinară.

Așa cum am arătat anterior, Curtea Constituțională a reținut în jurisprudența sa, autonomia regulamentară dă dreptul Camerelor Parlamentului de a dispune cu privire la propria organizare și procedurile de desfășurare a lucrărilor parlamentare. Ea constituie expresia statului de drept, a principiilor democratice și poate opera exclusiv în cadrul limitelor stabilite de Legea fundamentală. Autonomia regulamentară nu poate fi exercitată în mod discreționar, abuziv, cu încălcarea atribuțiilor constituționale ale Parlamentului sau a normelor imperative privind procedura parlamentară. Normele regulamentare reprezintă instrumentele juridice care permit desfășurarea activităților parlamentare în scopul îndeplinirii atribuțiilor constituționale ale forului legislativ și trebuie interpretate și aplicate cu bună-credință și în spiritul loialității față de Legea fundamentală (Decizia Curții Constituționale nr. 209/2012).

Manifestarea de voință a Biroului permanent de a cere convocarea Parlamentului în sesiune extraordinară trebuie să se concretizeze într-o cerere. Aceasta este o cerință constituțională, cu privire la care Regulamentul Camerei Deputaților precizează că trebuie să îmbrace forma scrisă (art. 84 alin. 9). Prin urmare, o asemenea cerere nu trebuie și nu poate să rezulte doar din discuții, să fie dedusă ori să fie expresia/consecința voturilor exprimate în cadrul unei ședințe a Biroului permanent al Camerei Deputaților și nici nu poate să fie dedusă pe cale de interpretare din operațiunea „aprobării” unui alt act.

Or, în cazul de față această cerere nu există și, prin urmare, una dintre cerințele constituționale ale întrunirii Camerei Deputaților în sesiune extraordinară nu a fost îndeplinită. Pe cale de consecință, lipsa unei solicitări valabil formulate de către unul dintre titularii prevăzuți la art. 66 alin. (2) din Constituție a condus la lipsa din cuprinsul Deciziei nr. 5/2018 de convocare a Camerei Deputaților în sesiune extraordinară a oricărei mențiuni cu privire la actul declanșator al procedurii de convocare în sesiune extraordinară a Camerei Deputaților. Contrar dispozițiilor art. 66 alin. (2) din Constituție, convocarea și întrunirea Camerei Deputaților în sesiunea extraordinară în perioada 2-19 iulie 2018 nu s-a făcut la cererea Biroului permanent al acestei Camere și nici a altui subiect de drept stabilit prin Constituție, aspect ce pune în discuție însăși validitatea sesiunii extraordinare a Camerei Deputaților, cu consecința neconstituționalității Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii

nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție adoptată în cadrul acestei sesiuni.

Practica parlamentară nu poate fi invocată. Prin comparație, în aplicarea aceluiași prevederi constituționale și regulamentare (dispozițiile art. 84 alin. 8-10 din Regulamentul Camerei Deputaților și ale art. 84 alin. 2 și 3 din Regulamentul Senatului fiind, practic, identice), Biroul permanent al Senatului – întrunit în ședința din data de 28 iunie a.c. – a luat în discuție un proiect de cerere a Biroului permanent al acestei Camere de convocare în sesiune extraordinară. În urma dezbaterilor, Biroul permanent al Senatului a adoptat Hotărârea nr. 12/2018 prin care se cere expres președintelui Senatului convocarea acestei Camere în sesiune extraordinară, fiind indicate ora convocării, perioada, obiectul sesiunii extraordinare, precum și programul de lucru. Așadar, Senatul a procedat complet diferit. Spre deosebire de Camera Deputaților, Biroul permanent al Senatului și-a manifestat fără echivoc voința – materializată și într-un act distinct – prin care acest subiect de drept solicită președintelui Senatului convocarea acestei Camere a Parlamentului, în conformitate cu prevederile art. 66 alin. (2) din Constituție, în sesiune extraordinară.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a arătat că anumite dispoziții din regulamentele celor două Camere ale Parlamentului sunt imperative, dând expresie dispozițiilor constituționale. Spre exemplu, obligația regulamentară potrivit căreia președintele de ședință va verifica, prin apel nominal, întrunirea cvorumului legal, dacă un lider

de grup solicită acest lucru, este o dispoziție imperativă ce dă expresie prevederilor art. 67 din Constituție, care impun ca actele Parlamentului să se adopte cu respectarea cvorumului legal (Decizia nr. 732/2017). În mod similar, dispoziția care prevede faptul că cererea de convocare în sesiune extraordinară trebuie să fie realizată de Biroul permanent al Camerei Deputaților este una imperativă, fără de care dispozițiile art. 66 alin. (2) și (3) din Constituție ar fi lipsite de conținut.

b) Potrivit art. 66 alin. (3) din Constituție, convocarea Camerelor în sesiune extraordinară se face de către președinții acestora. Totodată, potrivit art. 35 alin. (2) din Regulamentul Camerei Deputaților, vicepreședinții conduc activitatea Biroului permanent și a plenului Camerei Deputaților, la solicitarea președintelui sau, în absența acestuia, prin decizie a președintelui Camerei Deputaților. Din analiza dispozițiilor menționate, precum și a celor ale art. 84 alin. (10) teza a II-a din Regulamentul Camerei Deputaților, rezultă că președintele Camerei Deputaților are atribuția constituțională de a convoca, prin decizie, Camera în sesiune extraordinară, având – în virtutea dispozițiilor regulamentare – un drept și, în egală măsură, o obligație de a analiza cererile de convocare în sesiune extraordinară, putându-le cenzura în măsura în care acestea nu îndeplinesc condițiile de a fi promovate. Totodată, în măsura în care o asemenea cerere este promovată și, din diferite motive, președintele Camerei Deputaților și-a delegat atribuțiile, vicepreședintele căruia i-au fost delegate

atribuțiile poate emite și decizia de convocare în sesiune extraordinară. În opinia noastră, o asemenea soluție este absolut firească, întrucât Camerele nu pot fi ținute în îndeplinirea atribuțiilor lor constituționale de absența președintelui Camerei.

În cazul de față însă, președintele Camerei Deputaților nu își delegase atribuțiile, în Monitorul Oficial o asemenea decizie nefiind publicată. Prin urmare, în lipsa unui act care să certifice manifestarea de voință a președintelui Camerei în sensul delegării propriilor atribuții către un vicepreședinte, decizia de convocare a Camerei Deputaților în sesiune extraordinară nu putea fi semnată de unul dintre vicepreședinți. Aceștia îi puteau fi încredințate, în temeiul dispozițiilor art. 35 alin. (2) din Regulamentul Camerei Deputaților, atribuții legate de conducerea ședinței de Birou permanent în care se discuta o asemenea cerere, însă, în aplicarea art. 66 alin. (3) din Constituție, o asemenea competență putea fi exercitată de un vicepreședinte numai în măsura în care i-ar fi fost anterior expres delegate atribuțiile de președinte al Camerei Deputaților, prin decizie, de către acesta din urmă.

Încălcarea dispozițiilor constituționale ale art. 66 alin. (3) din Constituție este cu atât mai evidentă cu cât la Senat, președintele Senatului și-a delegat atribuțiile pentru ziua de 28 iunie a.c. (Decizia Președintelui Senatului nr. 8 din 28 iunie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 534 din 27 iunie 2018); numai ca o consecință a acestei delegări, Decizia nr. 9/2018 de convocare a Senatului în sesiune extraordinară a fost semnată de un vicepreședinte

al Senatului, respectiv chiar de cel căruia președintele Senatului îi delegase atribuțiile.

În temeiul dispozițiilor constituționale ale art. 66 alin. (2) și (3) convocarea Camerelor în sesiuni se face de președinții acestora, ca expresie a autonomiei parlamentare. Ca urmare a îndeplinirii condițiilor prevăzute de art. 66 alin. (1) și (2), competența președinților celor două Camere de a le convoca este una legată, în virtutea căreia stabilesc ziua de deschidere a sesiunii, cea consacrată primei ședințe a sesiunii extraordinare, precum și ora de deschidere a lucrărilor. În doctrină s-a precizat că încălcarea de către președinți a obligației de convocare, în afară de faptul că antrenează răspunderea lor în fața Camerei, are ca urmare posibilitatea Camerelor de a se întruni din proprie inițiativă. În situația de față însă, în absența unei hotărâri a Biroului permanent al Camerei Deputaților, aceasta nu putea decide din oficiu întrunirea în sesiunea extraordinară. În plus, ne aflăm într-o cu totul altă ipoteză: aceea în care o atribuție constituțională expres stabilită în sarcina președintelui Camerei a fost exercitată în numele său de către o altă persoană, fără o justificare reală și fără vreo împuternicire legală.

În absența unei cereri de întrunire a Camerei Deputaților formulată de unul dintre subiectele expres și limitativ indicate la art. 66 alin. (2) din Constituție și în condițiile unei decizii de convocare a acestei Camere care nu reprezintă manifestarea de voință a subiectului indicat la art. 66 alin. (3) din Constituție, una dintre condițiile procedurale esențiale

– respectiv aceea a dezbaterii și adoptării legilor în cadrul unei sesiuni parlamentare valabil întrunite – nu a fost îndeplinită, aspect de natură să atragă neconstituționalitatea Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție.

2. Potrivit Deciziei nr. 5 din data de 27 iunie 2018, propunerea pentru modificarea și completarea Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție (Pl-x. 406/2018) nu a fost inclusă în mod expres pe ordinea de zi a sesiunii extraordinare a Camerei Deputaților.

La punctele 28 și 29 din Decizia nr. 5/2018 se menționează și următoarele categorii de inițiative legislative ca fiind incluse pe ordinea de zi a sesiunii extraordinare: „28. inițiative legislative adoptate de Senat în calitate de primă Cameră sesizată”, respectiv: „29. inițiative legislative înregistrate la Biroul permanent al Camerei Deputaților”.

Decizia menționată a fost emisă și publicată în Monitorul Oficial în data de 27 iunie 2018, dată la care propunerea pentru modificarea și completarea Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție nu fusese

adoptată de Senat în calitate de primă Cameră sesizată și nici nu fusese înregistrată la Biroul permanent al Camerei Deputaților.

În primul rând, punctele 28 și 29 adaugă pe ordinea de zi a sesiunii extraordinare două categorii determinabile de propuneri legislative, și nu o serie de propuneri expres determinate. Considerăm că o astfel de formulare generică, fără precizarea clară și fără echivoc a unor propuneri legislative determinate ce sunt incluse pe ordinea de zi a unei sesiuni extraordinare a Parlamentului României încalcă caracterul „extraordinar”/excepțional al sesiunii, care presupune convocarea Parlamentului pentru adoptarea unor inițiative legislative în mod clar individualizate prin cererea și prin actul subsecvent de convocare.

În al doilea rând, chiar dacă s-ar admite că cele două puncte - pct. 28 și 29 din Decizia nr. 5/2018 - nu intră în conflict cu cerințele configurării cu claritate a obiectului sesiunii extraordinare, singura perspectivă prin care interpretarea acestora nu conduce la ideea că practic prin intermediul lor Camera Deputaților și-a deschis efectiv posibilitatea dezbaterii în sesiune extraordinară a oricărei inițiative legislative cu eludarea condițiilor constituționale de la art. 66 alin. (2) și (3) este aceea că cele două puncte în cauză vizează numai inițiativele legislative adoptate de Senat ca primă Cameră sesizată sau pe cele înregistrate la Biroul permanent al Camerei Deputaților până la data emiterii deciziei de convocare în sesiune extraordinară, respectiv pe cele de până la data de 27 iunie 2018. O interpretare contrară, în care prin cele două puncte din decizie ar fi incluse pe ordinea de zi și

propuneri legislative viitoare, adoptate de Senat, în calitate de primă Cameră sesizată sau înregistrate la Biroul permanent al Camerei Deputaților ulterior emiterii deciziei de convocare contravine chiar caracterului „extraordinar” al sesiunii parlamentare, așa cum acesta este prevăzut de Constituție la art. 66 alin. (2) și conduce la încălcarea art. 66 alin. (1) din Constituție.

În mod firesc, nimic nu ar fi împiedicat Camera Deputaților să dezbată orice inițiativă legislativă depusă (în calitate de primă Cameră competentă sau de Cameră decizională) și după data convocării acesteia în sesiune extraordinară. Însă în conformitate cu dispozițiile art. 66 alin. (2) și (30), aceasta se putea realiza numai prin modificarea ordinii de zi a sesiunii extraordinare la cererea unuia dintre titularii prevăzuți la art. 66 alin.(2) din Legea fundamentală, cu consecința modificării și a deciziei de convocare.

Așadar, Camera Deputaților, contrar competenței sale funcționale, astfel cum este stabilită prin Capitolul I al Titlului III din Legea fundamentală, a dezbătut și a adoptat Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, fără ca acesta să fi fost inclusă pe ordinea de zi a sesiunii extraordinare a Camerei Deputaților din perioada 2-19 iulie, astfel cum a fost aceasta prevăzută prin Decizia nr. 5/2018, fiind astfel încălcate prevederile art. 66 din Constituție.

II. Aspecte de neconstituționalitate intrinsecă

1. Art. I pct. 2 încalcă prevederile art. 1 alin. (4), alin. (5) și ale art. 147 alin. (4) din Constituție

La art. I pct. 2 din legea criticată, se introduc la art. 5 din Codul penal patru noi alineate, alin. (1¹) – (1⁴), cu următorul cuprins: „(1¹) Legea penală mai favorabilă se aplică luându-se în calcul următoarele criterii: a) se verifică conținutul infracțiunii și limitele de pedeapsă. Dacă în urma acestei verificări se constată că limitele de pedeapsă pentru infracțiunea stabilită, urmare a acestei verificări, sunt mai favorabile într-o lege, aceasta va fi considerată lege penală mai favorabilă; b) se verifică circumstanțele de agravare și atenuare a răspunderii precum și modul de contopire al pedepselor în caz de concurs de infracțiuni sau de stabilire a stării de recidivă. Dacă în urma acestor verificări pedeapsa rezultantă este mai ușoară potrivit uneia dintre legile comparate, aceasta va fi considerată lege penală mai favorabilă; c) se verifică termenele de prescripție. Dacă potrivit uneia dintre legi răspunderea penală este prescrisă, aceasta va fi considerată lege penală mai favorabilă. (1²) Ordinea legală de verificare de la alin. (1¹) este obligatorie. (1³) Textele de abrogare a unor norme de incriminare mai favorabile sunt supuse controlului de constituționalitate și, în cazul constatării constituționalității numai în parte sau a constatării neconstituționalității normei abrogatoare, textele abrogate sau modificate neconstituțional pot deveni normă penală mai

favorabilă. (1⁴) În cazul în care de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, limitele de pedeapsă aplicabile sunt cele din legea mai favorabilă precum și termenele și condițiile de prescripție din legea penală mai favorabilă.”

a. Modificarea efectuată prin art. I pct. 1 din legea criticată, cu privire la conținutul articolului 5 din Codul penal, având ca denumire marginală „Aplicarea legii penale mai favorabile până la judecarea definitivă a cauzei” ar putea conduce la concluzia că legiuitorul a realizat o armonizare a acestor prevederi cu Decizia Curții Constituționale nr. 265/2014 referitoare la admiterea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 5 din Codul penal. Însă, după ce în ultima teză a articolului 5 se menționează în mod imperativ că se aplică legea penală mai favorabilă „în integralitate, neputându-se combina prevederi din legi succesive”, în cuprinsul art. 5 alin. (1¹ – 1⁴) este reglementat modul de stabilire a legii penale mai favorabile, în mod distinct, pe instituții de drept penal substanțial. Astfel, sunt prevăzute în mod distinct elementele ce trebuie analizate, în funcție de care se decide care este legea penală mai favorabilă, menționându-se că această „ordine legală de verificare” este „obligatorie”. În această modalitate, legea penală mai favorabilă nu se mai determină în mod global, ci prin raportare „obligatorie”, distinctă, în ordine, la fiecare dintre elementele menționate expres de către legiuitor, și anume: „conținutul infracțiunii și limitele de pedeapsă”; „circumstanțele de

agravare și atenuare a răspunderii și modul de contopire al pedepselor în caz de concurs de infracțiuni sau de stabilire a stării de recidivă”; „termenele de prescripție.” Prin această obligativitate de raportare la fiecare dintre aceste elemente, în mod distinct și în ordinea prevăzută în legea criticată, se încalcă în mod vădit Decizia Curții Constituționale nr. 265/2014, prin care s-a exprimat dezacordul în raport cu așa-numitele „instituții autonome ale dreptului penal”, statuându-se că „noțiunea de instituție autonomă nu este reglementată în niciunul dintre cele două coduri penale și nici în legea de aplicare a actualului Cod penal. Așa fiind, chiar dacă în limbajul juridic curent, utilizarea noțiunii de instituție autonomă pentru anumite categorii juridice este acceptată, caracterul autonom al acesteia, astfel cum acesta este susținut în doctrină și practica judiciară, presupune că ea are o existență de sine stătătoare și nu depinde de ansamblul normativ în care este integrată pentru a-și îndeplini finalitatea. Or, o atare concluzie este inadmisibilă, întrucât nu se poate reține că o normă din Codul penal care reglementează o anumită instituție de drept penal (recidivă, concurs de infracțiuni, prescripție etc.) este independentă de legea căreia îi aparține. Această distincție are o deosebită importanță pentru înțelegerea conceptului de lege, pentru că numai așa se poate oferi noțiunii de „lege penală mai favorabilă” un înțeles constituțional.”

Aplicarea legii mai favorabile constituie o excepție de la principiul legii penale active, caracterul de excepție rezultând din voința

legiuitorului constituant, exprimată prin art. 15 alin. (2), potrivit căruia „Legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale (...) mai favorabile.”

Doctrina și practica judiciară, îndeosebi cea a instanței de contencios constituțional, au cristalizat două reguli importante ce trebuie avute în vedere la stabilirea legii penale mai favorabile, și anume: regula excluderii unei *lex tertia* și aceea potrivit căreia determinarea legii penale mai favorabile se face de la caz la caz, în mod concret, în raport cu fapta și cu autorul ei, nu în mod abstract prin compararea dispozițiilor cuprinse în legi succesive, independent de cauză și de persoana dedusă judecării.

Prin stabilirea prin lege a unor criterii obligatorii și, îndeosebi, a ordinii în care judecătorii trebuie să analizeze și să conchidă asupra unei legi penale ca fiind mai favorabilă, se creează premisele ridicării la rang de lege a interdicției ca, în determinarea caracterului mai favorabil al unei legi, să se combine dispozițiile a două legi penale, prin crearea unei a treia legi (*lex tertia*). Această interdicție a combinării dispozițiilor mai multor legi penale pentru a se determina, în final, o lege penală mai favorabilă, reprezintă un principiu de bază al dreptului penal, consacrat ca atare și în jurisprudența constantă a Curții Constituționale.

Prin noile dispoziții, legiuitorul a creat posibilitatea ca judecătorul „să legifereze”, creând o *lex tertia*, în situația în care, în urma aplicării

criteriilor legale în ordinea „obligatorie” prevăzută de art. 5 alin. (1²) din legea criticată, ajunge să constate că, dintre cele două legi active succesiv, una este mai favorabilă prin prevederea unor pedepse în limite mai reduse, iar cealaltă lege este mai favorabilă prin prevederea unor termene de prescripție mai reduse; în acest context, devine posibil ca, prin combinarea celor două instituții de drept penal din cuprinsul a două legi diferite, constatate ca fiind mai favorabile, să se creeze o „*lex tertia*”.

b. Criteriile de stabilire a legii penale mai favorabile nu pot fi inventariate, o astfel de enumerare fiind de natură să piardă întotdeauna din vedere împrejurări cu relevanță într-o anumite situație de fapt, acesta reprezentând, de altfel, motivul pentru care legislațiile penale nu operează cu astfel de norme. Spre exemplu, textul propus ignoră chiar două dintre instituțiile care au avut relevanță importantă în situațiile tranzitorii, după intrarea în vigoare a noului Cod penal în 2014, și anume plângerea prealabilă și împăcarea părților.

c. Textul va crea situații inechitabile și va duce la aplicarea, în concret, a legii penale mai grave, nu a celei mai favorabile.

d. Conținutul art. 5 alin. (1³) din legea criticată este neclar, creând reale premise pentru o interpretare neunitară și, pe cale de consecință, pentru o practică judiciară având același caracter.

e. Prevederea din cuprinsul art. 5 alin. (1⁴) contravine celei din cuprinsul art. 5 alin. (1).

2. Art. I pct. 4 din legea criticată încalcă prevederile art. 1 alin. (3) și art. 22 din Constituție

La art. I pct. 4 din legea criticată se prevede: „Articolul 17 se modifică și va avea următorul cuprins: Infracțiunea comisivă care presupune producerea unui rezultat se consideră săvârșită și prin omisiune, când: a) există o obligație expresă de a acționa prevăzută de lege; b) autorul omisiunii, printr-o acțiune sau inacțiune anterioară, a creat pentru valoarea socială protejată o stare de pericol care a înlesnit producerea rezultatului.”

În forma în vigoare, art. 17 alin. (1) lit. a) din Codul penal prevede că „infracțiunea comisivă care presupune producerea unui rezultat se consideră săvârșită și prin omisiune, când există o obligație legală sau contractuală de a acționa.”

Prin modificarea realizată și criticată, legiuitorul a eliminat de la litera a) a art. 17 obligația de a acționa având temei contractual, ceea ce are ca efect dezincriminarea faptelor comise săvârșite prin omisiune, în

ipoteza în care obligația de a acționa nu rezultă din lege, ci dintr-un contract existent între părți.

Spre exemplu, infracțiunile contra vieții ori integrității corporale ori sănătății pot fi săvârșite prin omisiune de către persoane obligate să acționeze în baza unui contract (de muncă, de colaborare etc.).

Apreciem că – prin restrângerea de către legiuitor a incriminării infracțiunii comise prin omisiune doar dacă obligația de a acționa este prevăzută expres de lege, eliminându-se obligația de natură contractuală – devin lipsite de ocrotire valori esențiale, precum dreptul la viață ori la integritate fizică și psihică, fiind încălcat astfel art. 22 alin. (1) din Constituție.

De asemenea, apreciem că art. 17, în forma modificată, încalcă și prevederile art. 1 alin. (3) din Legea fundamentală privind statul de drept, în componenta sa referitoare la apărarea ordinii și siguranței publice, fiind lăsate fără ocrotire penală valori esențiale, precum cele menționate anterior.

3. Art. I pct. 5 din legea criticată încalcă art. 147 alin. (4) din Constituție

La art. I pct. 5 din legea criticată, art. 35 alin. (1) din Codul penal se modifică și va avea următorul cuprins: „(1) Infracțiunea este continuată când o persoană săvârșește la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni. În cazul infracțiunilor contra persoanei, forma continuată se reține numai când faptele sunt săvârșite împotriva aceluiași subiect pasiv.”

Teza a II-a a acestei norme încalcă art. 147 alin. (4) din Constituție, întrucât ignoră în mod vădit jurisprudența Curții Constituționale, care a statuat că sintagma „împotriva aceluiași subiect pasiv” din cuprinsul dispozițiilor art. 35 alin. (1) din Codul penal, „care impune condiția unității subiectului pasiv în cazul infracțiunii continuate, creează discriminare în cadrul aceleiași categorii de persoane care săvârșesc la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni, ceea ce atrage încălcarea prevederilor art. 16 alin. (1) din Constituție cu privire la egalitatea cetățenilor în fața legii.” Curtea a mai reținut că „apărarea prin mijloace de drept penal a ordinii constituționale ține de competența Parlamentului, dar intră în atribuțiile Curții Constituționale verificarea modului în care politica penală configurată de legiuitor se reflectă asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, în vederea respectării unui just echilibru în raport cu valoarea socială ocrotită” (Decizia nr. 903/2010, Decizia nr. 3/2014 și Decizia nr. 603/2015). În aceeași decizie, instanța

de contencios constituțional a subliniat că sintagma „împotriva aceluiași subiect pasiv” din cuprinsul dispozițiilor art. 35 alin. (1) din Codul penal – care impune condiția unității subiectului pasiv în cazul infracțiunii continuate – creează o diferență de tratament juridic în cadrul aceleiași categorii de făptuitori, fără a exista vreo justificare obiectivă și rezonabilă, ceea ce atrage încălcarea prevederilor art. 16 alin. (1) din Constituție cu privire la egalitatea cetățenilor în fața legii, fără privilegii și fără discriminări (...) Consecința constatării de către Curte a neconstituționalității sintagmei „și împotriva aceluiași subiect pasiv” din cuprinsul dispozițiilor art. 35 alin. (1) din Codul penal este, practic, revenirea la soluția adoptată de practica judiciară sub reglementarea Codului penal din 1969, în sensul existenței unei compatibilități limitate între infracțiunea continuată și pluralitatea de subiecți pasivi, compatibilitate ce urmează a fi reținută de la caz la caz de instanțele judecătorești, în virtutea rolului constituțional al acestora de a asigura îmfăptuirea justiției.” În acest sens, Curtea a observat că, „potrivit practicii judiciare cristalizate sub imperiul Codului penal din 1969, pentru a stabili dacă toate acțiunile sau inacțiunile au fost comise în realizarea aceleiași rezoluții infracționale sau dacă își au sursa în rezoluții distincte este indispensabilă examinarea tuturor împrejurărilor de fapt și a condițiilor în care au fost săvârșite, putând fi avută în vedere, printre alte elemente, și identitatea persoanei vătămate. De asemenea, alte criterii de stabilire a existenței infracțiunii continuate ar putea fi: săvârșirea la intervale de timp relativ scurte a acțiunilor componente; comiterea acțiunilor asupra

unor bunuri de același fel; folosirea acelorași metode, procedee, mijloace; comiterea acțiunilor în aceleași împrejurări sau condiții, precum și unitatea de scop (...). Așadar, ca urmare a constatării neconstituționalității sintagmei „împotriva aceluiași subiect pasiv” din cuprinsul dispozițiilor art. 35 alin. (1) din Codul penal, unitatea subiectului pasiv încetează să mai fie o condiție esențială a infracțiunii continuate și redevine un simplu criteriu de stabilire a unității rezoluției infracționale, lăsat la aprecierea organelor judiciare.”

4. Art. I pct. 6 din legea supusă controlului de constituționalitate încalcă art. 1 alin. (3), precum și art. 147 alin. (4) din Constituție

La art. I pct. 6 din legea criticată, art. 39 alin. (1), lit. b), c) și e) se modifică și vor avea următorul cuprins: „b) când s-au stabilit numai pedepse cu închisoare, se aplică pedeapsa cea mai grea la care se poate adăuga un spor de până la 3 ani; c) când s-au stabilit numai pedepse cu amenda, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se poate adăuga un spor de până la o treime din acel maxim; (...); e) când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoare și mai multe pedepse cu amenda, se aplică pedeapsa închisorii potrivit dispoziției de la lit. b), la care se adaugă pedeapsa amenzii potrivit dispoziției de la lit. c).”

Instituția pluralității de infracțiuni în general și forma acesteia reprezentată de concursul de infracțiuni au constituit, de-a lungul

timpului, o preocupare constantă a legiuitorului în materie penală în găsirea celor mai adecvate sisteme de sancționare, care să corespundă pericolozității sociale reliefate prin săvârșirea mai multor infracțiuni de către aceeași persoană.

Săvârșirea mai multor infracțiuni de către aceeași persoană demonstrează o perseverență pe calea infracțională care impune modalități de sancționare adecvate, pentru asigurarea constrângerii, dar și a realizării rolului preventiv general și special al pedepsei.

Prin noua reglementare a modului de stabilire a pedepselor în cazul concursului de infracțiuni, legiuitorul a renunțat la caracterul obligatoriu al aplicării sporului și, în același timp, a limitat quantumul sporului de pedeapsă aplicabil atât în cazul pedepselor cu închisoarea, cât și în cazul celor cu amendă. Cu alte cuvinte, aplicarea sporului devine facultativă, iar quantumul sporului maxim de pedeapsă aplicabil este redus semnificativ, fiind limitat de către legiuitor. Totodată, prin această modificare, judecătorul este lipsit de libertatea de a sancționa în mod corespunzător o perseverență infracțională deosebită, îndeosebi în cazul săvârșirii de către aceeași persoană a unui număr mare de infracțiuni, toate cu un ridicat grad de pericol social, pentru care un spor de până la 3 ani închisoare echivalează cu o nepedepsire a acestei perseverențe și a gradului sporit de pericol social prezentat de persoana infractorului.

Prin modificarea criticată, este ignorată și jurisprudența constantă a Curții Constituționale, potrivit căreia „prevederile art. 1 alin. (3) din Constituție (...) impun legiuitorului obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul reducerii fenomenului infracțional (...), cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen. Prin urmare, atunci când stabilește regulile referitoare la tragerea la răspundere penală (...)”, legiuitorul trebuie să dispună toate măsurile pentru a asigura „interesul general al societății de a-i găsi și a-i trage la răspundere penală pe autorii infracțiunilor și de a preveni atingerile ce pot fi aduse ordinii și siguranței publice” (Decizia nr. 44/2016).

Totodată, Curtea a mai reținut că, „întrucât săvârșirea mai multor infracțiuni de către aceeași persoană demonstrează o perseverență pe calea infracțională a acesteia, sunt necesare sisteme de sancționare adecvate pentru asigurarea constrângerii și reeducării, iar reglementarea acestora nu trebuie să se facă decât cu respectarea Constituției și a supremației sale” (Decizia nr. 711/2015). În aceeași decizie, Curtea a apreciat ca fiind corectă și justificată opțiunea legiuitorului de a reglementa mai sever tratamentul sancționator al celui care repetă comportamentul infracțional, prin aplicarea sistemului cumulului juridic cu spor obligatoriu și fix.

În concluzie, modificările privind modalitatea de stabilire a pedepsei rezultante în cazul concursului de infracțiuni, criticate anterior, încalcă

prevederile art. 1 alin. (3) din Constituție privind statul de drept, care impun legiuitorului adoptarea unor măsuri de politică penală în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor necesare în scopul reducerii fenomenului infracțional, cu „excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen” (Decizia nr. 44/2016), precum și cele ale art. 147 alin. (4) din Constituție referitoare la obligativitatea deciziilor Curții Constituționale.

5. Art. I pct. 13 și pct. 14 din legea supusă controlului de constituționalitate încalcă art. 1 alin. (5) din Constituție

La art. I pct. 13 din legea criticată se modifică art. 75 alin. (1) lit. d) din Codul penal, în sensul că: „d) acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune, în cursul urmăririi penale sau al judecății, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, dacă făptuitorul nu a mai beneficiat de această circumstanță într-un interval de 5 ani anterior comiterii faptei. Circumstanța atenuantă nu se aplică în cazul săvârșirii următoarelor infracțiuni, dacă au produs un prejudiciu material: tâlhărie, piraterie, furt calificat, fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice”.

a. Modul de redactare a textului supus criticii este deficitar, întrucât este folosit termenul „făptuitor” care acoperă integral prejudiciul material „în cursul urmăririi penale sau al judecării”, o astfel de calitate nefiind recunoscută vreunei persoane în cursul celor două faze ale procesului penal. Potrivit art. 32 alin. (2) din Codul de procedură penală, „părțile din procesul penal sunt inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente”, iar în conformitate cu prevederile art. 33 alin. (1) din același act normativ, „subiecții procesuali principali sunt suspectul și persoana vătămată.” Ca atare, un „făptuitor” nu poate avea calitatea procesuală necesară pentru a beneficia de circumstanța atenuantă legală nou introdusă prin dispozițiile art. 75 alin. (1) lit. d) din Codul penal, singura calitate care ar permite un asemenea beneficiu fiind doar aceea de „inculpat” (dat fiind că doar judecătorul realizează individualizarea judiciară în activitatea de stabilire a pedepsei).

În concluzie, lipsa de rigoare a textului criticat contravine cerințelor art. 1 alin. (5) din Constituție, sub aspectul calității și preciziei legii.

b. Totodată, dispozițiile introduse prin art. I pct. 13 cu referire la art. 75 alin. (1) lit. d) din Codul penal se suprapun cu dispozițiile cuprinse în art. 75 alin. (2) lit. a) – text nemodificat – potrivit cărora pot constitui circumstanțe atenuante judiciare, printre altele, „eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor

infracțiunii.” Această suprapunere de reglementări cu privire la aceeași circumstanță, ca fiind, în același timp, circumstanță atenuantă legală și circumstanță atenuantă judiciară, poate genera dificultăți reale de interpretare și de aplicare, putând genera interpretare și practică judiciară neunitară, cu afectarea calității actului de justiție. Cu alte cuvinte, această suprapunere poate conduce la situația ca aceeași împrejurare (reglementată în același timp ca circumstanță atenuantă legală și ca circumstanță atenuantă judiciară) să fie valorificată de două ori în cadrul aceluiași proces penal.

c. În raport cu sintagma „până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești” utilizată de către legiuitor în cuprinsul art. 75 alin. (1) lit. d) din Codul penal, apreciem că textul devine impredictibil în aplicare, în ipoteza în care acoperirea prejudiciului are loc după pronunțarea sentinței, până la rămânerea definitivă a acesteia (în acest interval de timp, prima instanță nemaiavând posibilitatea de a reveni asupra propriei soluții, întrucât a intervenit dezinvestirea). În plus, principalul destinatar al normei (persoana care dorește să acopere prejudiciul) se va găsi în situația de a nu cunoaște termenul până la care poate beneficia de aceste dispoziții, întrucât hotărârea primei instanțe rămâne definitivă în condițiile art. 551 Cod procedură penală; persoana în cauză nu poate cunoaște data până la care celelalte persoane vor putea declara apelul (aceasta depinzând de data, incertă,

la care se realizează comunicarea hotărârii) ori dacă acestea își vor retrage apelul și când anume o vor face.

d. De asemenea, textul art. 75 alin. (2) lit. d), în forma adoptată de către Parlament la pct. 14, creează un amestec de reglementare a unei circumstanțe atenuante în același timp cu o circumstanță agravantă, prevăzând că: „d) conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal, fără a se aprecia această circumstanță în defavoarea inculpatului, dacă acesta a adoptat o poziție de nerecunoaștere a săvârșirii infracțiunii, deoarece s-a considerat nevinovat”. Aprecierea unei circumstanțe „în defavoarea inculpatului” conduce la schimbarea naturii juridice a acesteia din circumstanță atenuantă într-una agravantă, astfel că suplimentarea reglementării cu sintagma „fără a se aprecia această circumstanță în defavoarea inculpatului, dacă acesta a adoptat o poziție de nerecunoaștere a săvârșirii infracțiunii, deoarece s-a considerat nevinovat” este contradictorie, îndeosebi în condițiile în care art. 83 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală consacră dreptul inculpatului de a se apăra, de a-și susține nevinovăția și de a nu da nicio declarație, fără ca exercitarea acestui din urmă drept să poată fi folosită în defavoarea inculpatului.

În concluzie, modificările realizate prin punctele 13 și 14 din legea criticată încalcă prevederile art. 1 alin. (5) din Constituție, respectiv

principiul legalității, în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii.

6. Art. I pct. 20 încalcă art. 1 alin. (5) din Constituție

Art. I pct. 20 din legea criticată modifică alin. (4) al art. 96 Cod penal, în sensul că: „(4) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere cel condamnat a săvârșit o nouă infracțiune, cu intenție descoperită până la împlinirea termenului și pentru care s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii mai mare de un an, chiar după expirarea acestui termen, instanța revocă suspendarea și dispune executarea pedepsei.”

Alin. (4), în forma modificată, restrânge revocarea obligatorie a suspendării executării pedepsei sub supraveghere în cazul săvârșirii doar a unei noi infracțiuni intenționate și doar la ipoteza în care, pentru noua infracțiune, s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii mai mare de un an. Deși a operat această modificare, legiuitorul nu a reglementat și soluția pe care instanța o va adopta în cazul în care, pentru noua infracțiune s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii de până la un an și nu a corelat modificarea cu dispozițiile art. 96 alin. (5) Cod penal, potrivit cărora, fără excepție, pedeapsa principală pentru noua infracțiune se stabilește și se execută potrivit dispozițiilor referitoare la recidivă sau la pluralitatea

intermediară. Prin omisiunea de reglementare și prin necorelarea cu dispozițiile alin. (5), legiuitorul a generat incertitudini în aplicarea normelor privitoare la revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere, incompatibile cu exigențele referitoare la previzibilitatea legii pe care le impune art. 1 alin. (5) din Constituție.

În concluzie, modificarea alin. (4) al art. 96 face ca textul să fie contradictoriu prin necorelarea cu alin. (5) al aceluiași articol și, prin aceasta, imprecis, aspect ce contravine art. 1 alin. (5) din Constituție.

7. Art. I pct. 21 încalcă art. 1 alin. (3) și alin. (5), precum și art. 124 alin. (3) din Constituție

Conform acestui punct criticat, articolul 100 se modifică și va avea următorul cuprins: „(1) Liberarea condiționată în cazul închisorii poate fi dispusă, dacă: a) cel condamnat a executat cel puțin jumătate din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depășește 10 ani, sau cel puțin două treimi din durata pedepsei, dar nu mai mult de 15 de ani, în cazul închisorii mai mari de 10 ani; b) cel condamnat se află în executarea pedepsei în regim semideschis sau deschis; c) cel condamnat a îndeplinit integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească; d) nu există probe din care

instanța să aprecieze că persoana condamnată nu s-ar fi îndreptat și nu s-ar putea reintegra în societate. (2) În cazul condamnatului care a împlinit vârsta de 60 de ani, se poate dispune liberarea condiționată, după executarea efectivă a cel puțin o treime din durata pedepsei, în cazul închisorii ce nu depășește 10 ani, sau a cel puțin jumătate din durata pedepsei, în cazul închisorii mai mari de 10 ani, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în alin. (1) lit. b)-d). (3) În calculul fracțiunilor de pedeapsă prevăzute în alin. (1) se ține seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate. În acest caz, liberarea condiționată nu poate fi dispusă înainte de executarea efectivă a cel puțin o treime din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depășește 10 ani, și a cel puțin jumătate, când pedeapsa este mai mare de 10 ani. (4) În calculul fracțiunilor de pedeapsă prevăzute în alin. (2) se ține seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate. În acest caz, liberarea condiționată nu poate fi dispusă înainte de executarea efectivă a cel puțin o pătrime din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depășește 10 ani, și a cel puțin o treime, când pedeapsa este mai mare de 10 ani. (5) Este obligatorie prezentarea motivelor de fapt ce au determinat acordarea liberării condiționate sau care au condus la respingerea acesteia și, în cazul admiterii, atenționarea condamnatului asupra conduitei sale viitoare și a consecințelor la care se expune, dacă va mai comite infracțiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu va executa obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere. (6) Intervalul cuprins

între data liberării condiționate și data împlinirii duratei pedepsei constituie termen de supraveghere pentru condamnat.”

Prin noua reglementare a liberării condiționate nu este asigurat justul echilibru între scopul cu caracter preponderent individual de a asigura respectarea drepturilor fundamentale ale persoanelor condamnate și scopul sancționator al răspunderii penale, care corespunde interesului general.

Modificările realizate tind să relaxeze și mai mult tratamentul sancționator de drept penal, să golească de conținut instituția pedepsei și să o deturneze de la scopul preventiv al acesteia.

Cu alte cuvinte, prevederile art. 100 din Codul penal, astfel cum au fost modificate, nu asigură un just echilibru între dreptul fundamental al persoanei private de libertate – restrâns prin efectul aplicării în mod definitiv a pedepsei – și interesul general al societății de a preveni atingerile ce pot fi aduse ordinii și siguranței publice, cu consecința încălcării art. 1 alin. (3) din Constituție privind statul de drept.

Totodată, modificările realizate constituie o îndepărtare de la regimul sancționator stabilit deja prin hotărârea definitivă de condamnare; de aceea, o atare modificare, ulterioară pedepsei de executat, trebuie să se bazeze pe dovezi care să justifice derogarea și care să dovedească judecătorului atingerea scopului pedepsei. Astfel se explică, de altfel, dispozițiile de la alin. (5) ale aceluiași articol, care îl obligă pe

judecător să prezinte motivele de fapt care au determinat acordarea liberării condiționate. Or, instituirea unei „prezumții de reeducare” este contrară acestui mecanism (care este de esența liberării condiționate) și nu mai este de natură să justifice derogarea de la autoritatea de lucru judecat. De altfel, textul de la lit. d) vine în contradicție cu norma din alin. (5) al aceluiași articol. Prin această nouă „individualizare legală” realizată în faza de executare a pedepsei, liberarea condiționată își pierde caracterul de vocație, devenind un drept al persoanei private de libertate în baza unei hotărâri judecătorești definitive de condamnare.

Prin aceasta, se încalcă principiul independenței judecătorilor, prevăzut de art. 124 alin. (3) din Constituție, întrucât se elimină dreptul și obligația acestora de a aprecia dacă persoana privată de libertate, aflată în executarea pedepsei închisorii, a dat dovezi temeinice de îndreptare și se poate reintegra în societate.

De asemenea, reducerea fracțiunilor de pedeapsă ce trebuie executate și, în special, reducerea fracțiunilor de pedeapsă care trebuie executate în mod efectiv în materia liberării condiționate, prin modificarea art. 100 Cod penal, nu răspunde cerinței impuse de art. 1 alin. (3) din Constituție și nu asigură un just echilibru între scopul cu caracter preponderent individual de a asigura respectarea drepturilor fundamentale ale persoanelor condamnate și scopul sancționator al răspunderii penale, care corespunde interesului general.

Soluția legislativă prevăzută în art. 100 Cod penal, în forma modificată, permite dispunerea liberării condiționate după executarea efectivă a unor fracțiuni mult reduse din pedepsele aplicate.

În acest context, Curtea Constituțională a subliniat în jurisprudența sa (Decizia nr. 356/2018, paragraful 85) că este „opțiunea legiuitorului pentru un prag redus de executare a pedepsei în regim de detenție penitenciar atunci când stabilește incidența măsurilor alternative de executare. Or, această opțiune ridică probleme din perspectiva realizării rolului sancționator al hotărârii judecătorești de condamnare, care (...) pare a fi redus în mod drastic. Este neîndoielnic că scopul reglementării măsurilor alternative de executare a pedepsei privative de libertate este acela de a asigura respectarea drepturilor fundamentale ale persoanei condamnate, pe de o parte, prin scoaterea acesteia dintr-un sistem penitenciar care prezintă serioase deficiențe, și, pe de altă parte, prin crearea premiselor reeducării, reinserției sociale, dar și prevenirii recidivei, însă acest scop, cu caracter preponderent individual, trebuie să se afle într-un just echilibru cu scopul sancționator al răspunderii penale, care corespunde interesului general. Tocmai de aceea, legiuitorul este obligat să își reconsidere opțiunea și să găsească acea soluție legislativă care, transpunând politica sa penală în materia individualizării executării pedepselor, să respecte echilibrul între rolul punitiv, rolul preventiv și rolul reintegrator al justiției penale.”

În Decizia nr. 57/2017 Curtea Constituțională a reținut: „liberarea condiționată nu reprezintă un drept recunoscut condamnatului de a nu executa pedeapsa până la termen, ci un instrument juridic prin care instanța de judecată constată că nu mai este necesară continuarea executării pedepsei în regim de detenție până la împlinirea integrală a duratei stabilite prin condamnare, întrucât condamnatul, prin conduita avută pe toată durata executării pedepsei, dovedește că a făcut progrese evidente în vederea reintegrării sociale, iar liberarea sa anticipată nu prezintă niciun pericol pentru colectivitate.”

Totodată, prin Decizia nr. 238/2013, Curtea Constituțională a reținut: „liberarea condiționată nu este un drept fundamental, ci doar o posibilitate care se aplică facultativ dacă sunt îndeplinite și constatate de către instanță condițiile legale, măsura constituind un stimulent important pentru reeducarea celui condamnat.”

În concluzie, prin modificările aduse art. 100 din Codul penal se încalcă standardele privind calitatea legii, impuse de art. 1 alin. (5) din Constituție și consacrate de jurisprudența Curții Constituționale; de asemenea, textul contravine art. 1 alin. (3) din Legea fundamentală privind statul de drept, precum și art. 124 alin. (3) din Constituție privind independența judecătorilor.

8. Art. 1 pct. 22 și pct. 23 din legea supusă controlului de constituționalitate încalcă art. 1 alin. (3), art. 147 alin. (4), precum și art. 148 din Constituție

Aceste puncte, cu referire la art. 112¹ alin. (1), alin. (2) și alin. (2¹) din Codul penal reglementează condițiile în care se poate dispune confiscarea extinsă. Potrivit punctului 22, la art. 112¹, alineatele (1) și (2) se modifică și vor avea următorul cuprins: „ (1) Sunt supuse confiscării și alte bunuri decât cele prevăzute la art. 112, când față de o persoană se dispune condamnarea pentru o faptă susceptibilă să îi procure un folos material și pentru care pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 4 ani sau mai mare, iar instanța își formează convingerea, în baza circumstanțelor cauzei inclusiv a elementelor de fapt și a probelor administrate, că bunurile respective provin din activități infracționale. Convingerea instanței se poate baza inclusiv pe disproporția dintre veniturile licite și averea persoanei. (2) Confiscarea extinsă se dispune dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții: a) valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată, într-o perioadă de 5 ani înainte și, dacă este cazul, după momentul săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței, depășește în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit; b) din probele administrate rezultă că bunurile provin din activități infracționale de natura celor prevăzute la alin. (1).”

Potrivit punctului 23, la articolul 112¹, după alineatul (2) se introduce un nou alineat, alin. (2¹), cu următorul cuprins: „(2¹) Decizia instanței trebuie să se bazeze pe probe certe, dincolo de orice îndoială, din care să rezulte implicarea persoanei condamnate în activitățile infracționale producătoare de bunuri și bani.”

Din analiza primului text supus criticilor de neconstituționalitate (art. 112¹ alin. 2) se poate observa că legiuitorul a menținut prevederea potrivit căreia „confiscarea extinsă se dispune dacă (...) valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată, într-o perioadă de 5 ani înainte și, dacă este cazul, după momentul săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței, depășește în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit”.

În acest context, se impune a fi menționată jurisprudența Curții Constituționale în materie, aceasta statuând că „principiul neretroactivității legii își găsește justificarea și are rolul de a asigura stabilitatea și securitatea raporturilor juridice. Prin urmare, numai o normă previzibilă poate determina în mod clar conduita subiecților de drept, destinatari ai legii. Tocmai de aceea o lege, odată adoptată, produce și trebuie să producă efecte juridice numai pentru viitor. Aceasta pentru simplul motiv că legea se adresează subiecților de drept, permițând sau interzicând și, bineînțeles, sancționând atitudinile deviante. S-a constatat că este absurd să se pretindă unui subiect de drept să răspundă pentru comportamente și o conduită pe care le-a

avut anterior intrării în vigoare a unei legi care reglementează această conduită. Subiectul de drept nu putea să prevadă ce va reglementa legiuitorul, iar comportamentul său este normal și firesc dacă se desfășoară în cadrul ordinii de drept în vigoare. În considerarea celor de mai sus și având în vedere jurisprudența instanței de contencios constituțional, potrivit căreia confiscarea extinsă este o instituție de drept material, Curtea a constatat că norma legală criticată nu poate retroactiva cu privire la confiscarea bunurilor dobândite înainte de intrarea ei în vigoare, chiar dacă infracțiunile pentru care s-a dispus condamnarea sunt comise după această dată.” (Decizia nr. 11/2015).

De asemenea, în privința textelor art. 112¹ alin. (2) lit. b) și alin. (2¹) Cod penal, se impune a fi menționat că instanța de contencios constituțional s-a pronunțat deja în privința standardului de probă necesar pentru aplicarea confiscării extinse, prin Decizia nr. 356/2014 reținând următoarele: „Astfel, în ceea ce privește măsura confiscării extinse, în vederea stabilirii standardului de probă, Curtea Constituțională reține că nu trebuie plecat de la premisa că prezumția dobândirii licite a averii poate fi răsturnată doar prin probe, respectiv prin probarea faptului că bunurile în cauză provin din comiterea de infracțiuni. Dacă aceasta ar fi abordarea, confiscarea extinsă ar fi lipsită de orice rațiune de a exista, căci dacă se ajunge la probarea fiecărui act infracțional din care provin anumite bunuri, se va ajunge și la condamnarea autorului pentru aceste acte, și deci la confiscarea specială a bunurilor astfel obținute, nemaigăsindu-și utilitatea măsura

confiscării extinse. Prin urmare, o prezumție legală relativă poate fi răsturnată nu doar prin probe, ci și prin prezumții simple, fapt statuat și în doctrină.” De altfel, prin Decizia nr. 85/1996, instanța de contencios constituțional a statuat că „prezumția instituită de alin. (8) al art. 44 din Constituție nu împiedică cercetarea caracterului ilicit al dobândirii averii, ceea ce înseamnă că această prezumție nu este una absolută. Dacă s-ar accepta teza caracterului absolut al prezumției dobândirii licite a averii, contrar prevederilor constituționale, s-ar ajunge la negarea intereselor legitime ale societății în ansamblu, căreia statul este ținut să îi acorde ocrotire, cu consecința ruperii echilibrului ce trebuie să existe între interesul general al societății și interesele legitime ale fiecărei persoane. De asemenea, Curtea observă că măsura confiscării extinse se poate dispune în legătură cu săvârșirea unor infracțiuni grave, susceptibile să procure și să genereze foloase materiale ilicite, infracțiuni a căror săvârșire reprezintă scopul grupurilor infracționale organizate și care se înscriu în fenomenul criminalității organizate. În acest context, absolutizarea prezumției dobândirii licite a averii ar presupune o veritabilă *probatio diabolica* în sarcina organelor judiciare.”

În același sens, normele criticate introduc un standard pentru confiscarea extinsă similar celui pentru condamnare, respectiv pentru confiscarea specială. Or, confiscarea extinsă este una fără condamnare, standardele fiind diferite de cele ale confiscării speciale. Tocmai de aceea, instrumentul european transpus prin aceste norme impune

confiscarea specială separat și sub alte condiții, în raport cu confiscarea extinsă. Astfel, par. 15 al Preambulului Directivei 2014/42/UE explicitează confiscarea instrumentelor și a produselor infracțiunilor sau a bunurilor cu o valoare care corespunde respectivelor instrumente sau produse, arătând că „ar trebui să fie posibilă, sub rezerva pronunțării unei hotărâri definitive de condamnare pentru o infracțiune” – instituție care corespunde în legea națională dispozițiilor art. 112 din Codul penal și acelor similare din legislația specială privind confiscarea specială. În schimb, în privința confiscării extinse, în par. 21 al acestei directive se arată în mod expres că ar trebui să fie posibilă confiscarea extinsă în cazul în care o instanță consideră că bunurile în cauză sunt rezultatul unor activități infracționale. Aceasta nu înseamnă că trebuie să se constate că bunurile în cauză sunt rezultatul unor activități infracționale. Statele membre pot prevedea, de exemplu, că este suficient ca instanța să evalueze pe baza probabilităților sau să poată prezuma în mod rezonabil că este semnificativ mai probabil ca bunurile în chestiune să fi fost obținute în urma unor activități infracționale decât din alte activități. În acest context, instanța trebuie să analizeze circumstanțele specifice ale cauzei, inclusiv faptele și probele disponibile, pe baza cărora ar putea fi luată o hotărâre privind confiscarea. În continuare, la art. 5 alin. (1) din această directivă se prevede: „Statele membre adoptă măsurile necesare pentru a permite confiscarea, totală sau parțială, a bunurilor unei persoane condamnate ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni care este susceptibilă să genereze, în mod direct sau

indirect, beneficii economice, atunci când, în baza circumstanțelor cauzei, inclusiv a elementelor de fapt și a probelor disponibile, cum ar fi faptul că valoarea bunurilor este disproporționată în raport cu venitul legal al persoanei condamnate, o instanță consideră că bunurile în cauză au fost obținute din activități infracționale”. În acest context, norma introdusă prin alin. (2¹) contravine astfel directivei, limitându-i aplicarea.

În alin. (3) al art. 112¹ Cod penal se confundă confiscarea extinsă cu confiscarea de la terți; a se ține seama de valoarea bunurilor transferate la terți nu înseamnă că se confiscă de la terț, ci că aceste bunuri sunt doar avute în vedere la stabilirea disproporției dintre veniturile licite/avere în privința condamnatului, de la care se confiscă. De aceea, condiția ca terțul „să cunoască” nu are vreun sens în cadrul acestei instituții (condiția are sens și, de altfel, este și prevăzută ca atare, în art. 112 Cod penal, în privința acelor bunuri care pot fi confiscate și de la altă persoană decât cea condamnată). Condiția încalcă Directiva nr. 2014/42/UE, stabilind o cerință pentru confiscarea extinsă pe care aceasta nu o prevede, restrângând astfel domeniul ei de aplicare.

9. Art. I pct. 26 din legea criticată încalcă art. 1 alin. (3), art. 16 alin. (1) și (2), art. 21 alin. (1) și (2), precum și art. 124 alin. (2) din Constituție

Conform acestui punct criticat, la art. 154, ce reglementează termenele de prescripție a răspunderii penale, alin. (1), lit. b) și c) se modifică și vor avea următorul cuprins: „b) 8 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, dar care nu depășește 20 de ani; c) 6 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 ani.”

Se constată, astfel, o reducere a termenelor de prescripție a răspunderii penale cu câte 2 ani în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, dar care nu depășește 20 de ani, precum și în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 ani. Astfel, legiuitorul a optat pentru reducerea termenelor de prescripție a răspunderii penale în cazul infracțiunilor caracterizate de un grad generic ridicat de pericol social, concretizate în prevederea unor limite speciale sporite ale pedepselor prevăzute de lege.

Reducerea termenului general de prescripție a răspunderii penale în cazul infracțiunilor menționate anterior, cu un grad sporit de pericol social, reprezintă o soluție legislativă care, pe de o parte, încalcă exigențele consacrate în jurisprudența Curții Constituționale, iar pe de altă parte, afectează echilibrul care trebuie să existe între dreptul statului de a trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni – cu atât mai mult cu cât, în discuție, sunt infracțiuni grave

și deosebit de grave – răspunzând unui interes general și drepturile persoanelor care beneficiază de prescriptibilitatea răspunderii penale.

Dacă asemenea fapte nu sunt descurajate prin mijloacele dreptului penal, are loc încălcarea valorilor fundamentale, ocrotite de Codul penal, precum statul de drept, în componentele sale referitoare la apărarea ordinii publice și a siguranței publice, drepturile și libertățile cetățenilor, respectarea Constituției și a legilor, care sunt consacrate prin art. 1 alin. (3) și (5) din Legea fundamentală printre valorile supreme.

Astfel, în Decizia nr. 224/2017 instanța de contencios constituțional a statuat că „prevederile art. 1 alin. (3) din Constituție, potrivit cărora „România este stat de drept [...]”, impun legiuitorului obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul prevenirii stării de pericol și a fenomenului infracțional, cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen. În același timp, potrivit art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală, respectarea Constituției este obligatorie, de unde rezultă că legiuitorul nu își poate exercita competența de incriminare și de dezincriminare a unor fapte antisociale decât cu respectarea normelor și principiilor consacrate prin Constituție. De altfel, Curtea Constituțională a statuat în jurisprudența sa (Decizia nr. 62/2007) că legiuitorul nu poate proceda la eliminarea protecției juridice penale a valorilor cu statut constituțional. Libertatea de reglementare pe care o are Parlamentul în

aceste cazuri se exercită prin reglementarea condițiilor de tragere la răspundere penală pentru faptele antisociale care aduc atingere valorilor prevăzute și garantate de Constituție. De asemenea, Curtea a reținut că, în contradicție cu dispozițiile art. 16 din Constituție, soluția legislativă propusă generează discriminări, fără a exista vreo motivare obiectivă și rațională care să le justifice. Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, încălcarea principiului egalității și nediscriminării există atunci când se aplică tratament diferențiat unor cazuri egale, fără să existe o motivare obiectivă și rezonabilă (Decizia nr. 107/1995).

Prin intrarea în vigoare, în anul 2014, a noului Cod penal (Legea nr. 286/2009), limitele de pedeapsă pentru o serie de infracțiuni au fost reduse, însă, pentru a nu lipsi de eficiență prevederile legii penale, au fost menținute termenele de prescripție a răspunderii penale, fiind evident că, întrucât termenele generale de prescripție a răspunderii penale se calculează prin raportare la pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, reducerea limitelor de pedeapsă atrăgea în mod automat și o reducere a termenelor de prescripție.

În contextul noilor modificări, spre exemplu, reducerea semnificativă a termenelor de prescripție a răspunderii penale în cazul infracțiunilor contra persoanei nu este de natură să asigure un just echilibru între drepturile persoanelor inculcate pentru săvârșirea acestui tip de infracțiuni și drepturile persoanelor prejudiciate prin comiterea lor și, cu atât mai puțin, să răspundă interesului general de sancționare a

acestui gen de infracțiuni. Infracțiunea de vătămare corporală prevăzută în art. 194 alin. (1) Cod penal se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani, infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal prevăzută în art. 205 alin. (1) Cod penal se pedepsește cu închisoarea de la 1 la 7 ani, iar infracțiunea de viol prevăzută în art. 218 alin. (1) Cod penal se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani. Pentru toate aceste infracțiuni, termenul general de prescripție a răspunderii penale se reduce cu 2 ani, urmare a modificării art. 154 alin. (1) lit. c) Cod penal.

Reducerea termenelor de prescripție va avea ca efect îngreunarea sau împiedicarea anchetării unor cauze penale, în special a celor complexe, privind fapte care au produs prejudicii foarte mari, pentru care împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale va conduce la imposibilitatea sancționării făptuitorilor, fiindu-le creată astfel o situație mai favorabilă, ceea ce contravine dispozițiilor art. 16 alin. (1) și (2) din Constituție privind egalitatea în drepturi, precum și dispozițiilor art. 21 alin. (1) și (2) din Constituție privind dreptul de acces la instanță în ceea ce privește persoanele vătămate prin această categorie de infracțiuni.

În același timp, este ignorat dreptul persoanelor vătămate prin acest gen de infracțiuni de a beneficia de o procedură echitabilă, fiind încălcat, astfel, dreptul acestora consacrat prin prevederile art. 124 alin. (2) din Legea fundamentală.

10. Art. I pct. 27 încalcă art. 1 alin. (3), precum și art. 16 alin. (1) și (2) din Constituție

Conform acestui punct supus criticii de neconstituționalitate, articolul 155 se modifică și va avea următorul cuprins: „(1) Cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe pentru fiecare faptă și persoană prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză care, potrivit legii, trebuie comunicat suspectului sau inculpatului în cadrul procesului penal. (2) După fiecare întrerupere începe să curgă un nou termen de prescripție față de persoana în favoarea căreia curge prescripția de la momentul la care s-a comunicat actul de procedură. Prescripția înlătură răspunderea penală oricâte întreruperi ar interveni, dacă termenul de prescripție prevăzut în art. 154 este depășit cu încă jumătate. (4) Admiterea în principiu a cererii de redeschidere a procesului penal face să curgă un nou termen de prescripție a răspunderii penale, cu respectarea dispozițiilor alin. (3).”

Alineatul (2) al art. 155 din legea criticată modifică în mod radical un principiu de drept penal consfințit în legislația română, respectiv faptul că întreruperea cursului prescripției trebuie să producă efecte față de toți participanții la săvârșirea unei infracțiuni.

Sub imperiul modificării criticate, acest efect ar fi limitat doar la persoana față de care s-a realizat comunicarea unui act de procedură, ceea ce încalcă principiul egalității în drepturi, având în vedere că două persoane aflate în situații similare (spre exemplu, coautorii unei

infracțiuni) pot fi supuse unor consecințe juridice diferite, dacă organul judiciar, fie de urmărire penală, fie instanța de judecată, a comunicat un act de procedură doar uneia dintre acestea. În practica judiciară s-a constatat că nu întotdeauna sunt cunoscuți de la bun început toți participanții la săvârșirea unei infracțiuni, mai ales când aceștia sunt instigatori ori beneficiari finali ai folosului infracțiunii. Prevederea propusă este de natură să favorizeze tocmai acești participanți, care fie sunt autori morali ai infracțiunii, fie beneficiari ai comiterii acesteia, prezentând, deseori, un grad de pericol social sporit în raport cu ceilalți participanți.

Modificarea realizată prin alineatul (3) al art. 155 din Codul penal reduce semnificativ durata termenului de prescripție specială, în același timp cu reducerea termenelor de prescripție generală și a limitelor de pedeapsă pentru unele categorii de infracțiuni. Efectul acestei modificări este acela că nu vor putea fi trase la răspundere penală numeroase persoane care au săvârșit infracțiuni, fiind afectat echilibrul constituțional între drepturile persoanelor suspectate de săvârșirea unor infracțiuni și interesele generale ale societății.

În legislația penală anterioară, pentru păstrarea acestui echilibru constituțional, modificările legislative care au redus limitele de pedeapsă pentru anumite infracțiuni au fost însoțite de creșterea termenelor de prescripție a răspunderii penale, în timp ce prezenta lege modifică ambele instituții în același sens (atât reduceri ale pedepselor,

cât și ale termenelor de prescripție), în lipsa unei nevoi sociale care să justifice renunțarea la tradițiile dreptului penal.

11. Art. I pct. 28 încalcă art. 147 alin. (4) din Constituție

La art. I pct. 28 din legea criticată, după articolul 159 se introduce un nou articol, art. 159¹ cu următorul cuprins: „Acordul de mediere produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și dacă are loc până la pronunțarea unei hotărâri definitive.”

Prin această modificare, se introduce în cuprinsul Codului penal o nouă cauză ce înlătură răspunderea penală, respectiv „acordul de mediere”, cel mai probabil pentru a reglementa în mod unitar cauzele care înlătură răspunderea penală și pentru a corespunde normei de natură procesual penală din art. 16 alin. (1) lit. g) Cod de procedură penală în vigoare.

În prezent, acordul de mediere în materie penală este reglementat în Legea nr. 192/2016 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, la capitolul VI secțiunea a 2-a privind „dispoziții speciale privind medierea în cauzele penale”, respectiv în art. 67 – 70.

Art. 67 din Legea nr. 192/2006 reglementează condițiile privind încheierea unui acord de mediere în latura penală a unei infracțiuni. Asupra acestei instituții noi a dreptului penal a fost chemată să se

pronunțe Curtea Constituțională, care, prin Decizia nr. 397/2016 a statuat următoarele: efectul juridic al interpretării date dispozițiilor art. 67 din Legea nr. 192/2006 prin Decizia nr. 9 din 17 aprilie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - potrivit căreia încheierea unui acord de mediere constituie o cauză *sui-generis* care înlătură răspunderea penală, distinctă de împăcare, ce poate interveni în tot cursul procesului penal, până la rămânerea definitivă a hotărârii penale -, este acela că în cauzele penale care privesc infracțiuni pentru care poate interveni împăcarea, odată ce a fost depășit momentul procesual al citirii actului de sesizare a instanței, inculpatul și persoana vătămată/partei civile, deși nu se mai pot împăca în fața instanței de judecată [art. 159 alin. (3) din Codul penal], pot recurge la mediere, iar instanța care soluționează cauza, în primă instanță sau în apel, este obligată să ia act de acordul de mediere și să înceteze procesul penal ca urmare a medierii realizate de mediator, în condițiile în care aceeași instanță judecătorească nu mai poate să ia act, în mod nemijlocit, de voința inculpatului și a persoanei vătămate/părții civile de a stinge litigiul penal. Pe această cale se ajunge la eludarea finalității urmărite de legiuitorul noului Cod penal prin reglementarea termenului citirii actului de sesizare a instanței ca ultim moment până la care poate interveni împăcarea - finalitate care vizează, așa cum s-a arătat mai sus, limitarea în timp a stării de incertitudine în derularea raporturilor juridice - aducându-se atingere prevederilor art. 124 alin. (2) din Constituție care consacră unicitatea, imparțialitatea și egalitatea justiției. Astfel, în ceea ce privește termenul până la care poate

intervenii încheierea unui acord de mediere cu privire la latura penală a cauzei, deși art. 67 din Legea nr. 192/2006 nu prevede un anumit stadiu procesual, Curtea reține că acordul de mediere nu poate fi încheiat oricând în cursul procesului penal, ci doar atât timp cât poate interveni și împăcarea, și anume până la citirea actului de sesizare a instanței, așa cum prevede art. 159 alin. (3) teza a doua din Codul penal. Prin urmare, Curtea constată că dispozițiile art. 67 din Legea nr. 192/2006, în interpretarea dată prin Decizia nr. 9 din 17 aprilie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, sunt constituționale în măsura în care încheierea unui acord de mediere cu privire la infracțiunile pentru care poate interveni împăcarea produce efecte numai dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței, întrucât altfel se aduce atingere principiului privind unicitatea, imparțialitatea și egalitatea justiției, consacrat de art. 124 alin. (2) din Constituție.

Astfel, prin prevederea nou introdusă prin art. I, pct. 28 din legea criticată, prin care a fost introdus acordul de mediere în cuprinsul Codului penal, ca o formă distinctă de înlăturare a răspunderii penale, în conținutul prezentat anterior, legiuitorul a încălcat prevederile art. 147 alin. (4) din Constituție.

Această concluzie se impune în raport cu noua prevedere din conținutul art. 159¹ Cod penal, potrivit căreia acordul de mediere produce efecte „dacă are loc până la pronunțarea unei hotărâri

definitive”, cu ignorarea Deciziei nr. 397/2016 a Curții Constituționale, prin care s-a statuat că acordul de mediere produce efecte doar dacă a intervenit până la momentul citirii actului de sesizare.

12. Art. I pct. 29 încalcă art. 1 alin. (5) și art. 147 alin. (4) din Constituție

Prin acest punct supus criticii de neconstituționalitate, la articolul 173, având ca denumire marginală „Legea penală”, se introduc patru noi alineate, alin. (2) – (5), cu următorul cuprins: „(2) Sunt asimilate legii în sensul alin. (1) și deciziile Curții Constituționale care au caracter general obligatoriu. (3) Obligatorivitatea aplicării deciziilor Curții Constituționale ca lege penală mai favorabilă, prevăzute la alin. (2), se referă atât la dispozitiv, cât și la considerentele acestora. (4) Executarea pedepselor, a măsurilor educative și a măsurilor de siguranță, pronunțate în baza legii supuse controlului de constituționalitate prevăzut la alin. (2), precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte se analizează din oficiu, în regim de urgență, în maximum 15 zile de la publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I. (5) Analiza prevăzută la alin. (4) va fi făcută și la cererea persoanei condamnate, care poate solicita acest lucru oricând.”

Prevederile din cuprinsul alin. (2) – (5) ale art. 173 Cod penal încalcă art. 147 alin. (4) din Constituție, care, cu privire la deciziile Curții Constituționale, consacră că „de la data publicării, deciziile sunt generale obligatorii și au putere numai pentru viitor”.

Prin prevederile criticate, deciziile Curții Constituționale sunt transformate în legi, care fie pot retroactiva, fie pot ultraactiva, putând constitui de asemenea temei în alegerea unei decizii ca reprezentând, într-un caz dat, lege penală mai favorabilă.

În ceea ce privește principiul neretroactivității legii, Curtea Constituțională a statuat (Decizia nr. 126/2016) că acesta este valabil pentru orice lege, indiferent de domeniul de reglementare al acesteia, singura excepție permisă de Legea fundamentală constituind-o legea penală ori contravențională mai favorabilă.

În consecință, deciziile Curții Constituționale pot fi asimilate unor legi și nu pot dobânda, prin modificările criticate, caracter retroactiv numai cu încălcarea art. 147 alin. (4) din Constituție.

De asemenea, prin modul de redactare a prevederilor cuprinse în art. 173 alin. (4) și (5) din Codul penal se încalcă art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală, întrucât textele criticate nu sunt clare și precise, putând genera interpretări diferite și astfel, practici judiciare neunitare.

13. Art. I pct. 30 din legea supusă controlului de constituționalitate încalcă art. 11 alin. (1) și (2), art. 147 alin. (4), precum și art. 148 din Constituție

Potrivit art. I pct. 30, la articolul 175, alineatul (2) se abrogă. Potrivit alin. (2) al art. 175 din Codul penal în vigoare, „este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public.”

Abrogarea alin. (2) al art. 175 conduce la dezincriminarea parțială a acelor fapte care sunt prevăzute ca infracțiuni de corupție și de serviciu când sunt comise de către un funcționar public sau față de un astfel de funcționar.

Sfera noțiunii de funcționar a fost stabilită în art. 172 alin. (1) și (2) Cod penal, în conformitate cu reglementările internaționale la care România este parte.

Dezincriminarea faptelor comise de către sau față de aceste persoane contravine, spre exemplu, obligațiilor rezultând din Capitolul III al Convenției Națiunilor Unite împotriva Corupției, prin raportare la definiția „agentului public” din art. 2 al Convenției.

În privința acestui aspect, menționăm că instanța de contencios constituțional s-a pronunțat asupra concordanței legislației interne cu

cea anterior menționată, prin Decizia nr. 2/2014, arătând următoarele:

„Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției, adoptată la New York la 31 octombrie 2003, ratificată de România prin Legea nr. 365/2004 (...) definește noțiunea de „agent public” în cuprinsul art. 2 lit. a), astfel: orice persoană care deține un mandat legislativ, executiv, administrativ sau judiciar al unui stat parte, care a fost numită ori aleasă, cu titlu permanent sau temporar, care este remunerată ori neremunerată, și oricare ar fi nivelul său ierarhic; orice persoană care exercită o funcție publică, inclusiv pentru un organism public sau o întreprindere publică, ori care prestează un serviciu public, așa cum acești termeni sunt definiți în dreptul intern al statului parte și aplicați în domeniul pertinent al dreptului acestui stat; orice persoană definită ca «agent public» în dreptul intern al unui stat parte. Totuși, în scopurile anumitor măsuri specifice prevăzute în cap. II al prezentei convenții, prin agent public se poate înțelege orice persoană care exercită o funcție publică sau care prestează un serviciu public, așa cum acești termeni sunt definiți în dreptul intern al statului parte și aplicați în domeniul pertinent al dreptului acestui stat. Fiecare stat parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc a fi necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, în cazul în care actele au fost săvârșite cu intenție, faptelor vizând corupția agenților publici naționali (art. 15), sustragerea, deturnarea sau altă folosire ilicită de bunuri de către un agent public (art. 17), traficul de influență (art. 18), abuzul de funcții (art. 19), îmbogățirea ilicită (art. 20). Din analiza dispozițiilor din dreptul intern și a celor cuprinse în tratatele

internaționale ratificate de România, Curtea observă că legislația română referitoare la combaterea corupției și a abuzului de funcții comise de funcționarii publici este conformă cu cerințele reglementărilor internaționale în materie, care, potrivit prevederilor art. 11 alin. (2) din Constituție, odată cu ratificarea, au devenit „parte din dreptul intern”. Noțiuni precum „agent public”/„membru al adunărilor publice naționale”/„funcționar național”/„ofițer public” își găsesc corespondent în legislația română în vigoare în materie penală în noțiunile de „funcționar public” și „funcționar”.”

Abrogarea criticată lasă fără suport și, ca atare, cu conținut imposibil de stabilit, dispozițiile art. 178 și incriminările din art. 259, art. 289, art. 308 și art. 317 Cod penal.

În concluzie, apreciem ca fiind necesară examinarea de către instanța de contencios constituțional opțiunea legiuitorului de a abroga alin. (2) al art. 175 din Codul penal, aceasta venind în contradicție cu prevederile art. 11 alin. (1) și (2) din Constituție.

De asemenea, trebuie menționat că abrogarea alin. (2) al art. 175 ignoră jurisprudența Curții Constituționale, care a statuat că „excluderea persoanelor care exercită profesii liberale din sfera de incidență a răspunderii penale în materia infracțiunilor de serviciu și de corupție nu constituie un criteriu obiectiv în funcție de care se poate justifica intervenția legiuitorului. Așa fiind, Curtea apreciază că determinante pentru includerea sau excluderea persoanelor de la

incidența normei penale sunt criteriile precum natura serviciului prestat, temeiul juridic în baza căruia care se prestează respectiva activitate sau raportul juridic dintre persoana în cauză și autoritățile publice, instituțiile publice, instituțiile sau alte persoane juridice de interes public. Consecința imediată a restrângerii sferei de incidență a noțiunii de „funcționar public”/„funcționar” în ceea ce privește subiectele de drept amintite este înlăturarea răspunderii penale a acestora în cazul săvârșirii infracțiunilor al căror subiect activ calificat este funcționarul public/funcționarul.” (Decizia nr. 2/2014)

Această modificare legislativă vine în contradicție cu Directiva (UE) 1371/2017 din 5 iulie 2017 privind combaterea fraudelor îndreptate împotriva intereselor financiare ale Uniunii prin mijloace de drept penal, care la punctul 10 din expunerea de motive precizează că „în ceea ce privește infracțiunile de corupție pasivă și de deturnare de fonduri, este necesar să se introducă o definiție a funcționarilor publici în care să fie cuprinși toți funcționarii relevanți, indiferent dacă dețin o funcție oficială în Uniune, în statele membre sau în țările terțe. Persoanele fizice sunt din ce în ce mai implicate în gestionarea fondurilor Uniunii. Pentru a proteja în mod adecvat fondurile Uniunii împotriva corupției și deturnării de fonduri, este necesar ca definiția „funcționarului public” să includă persoanele care nu dețin o funcție oficială, dar cărora li s-a încredințat și care exercită, într-un mod similar, o funcție de serviciu public în ceea ce privește fondurile Uniunii, cum ar fi contractanții implicați în gestionarea acestor

fonduri.” Totodată, în art. 4 alin. (2) lit. b) al Directivei se menționează că, „în sensul prezentei directive, „funcționar public” înseamnă: „orice altă persoană căreia i s-a încredințat și exercită o funcție de serviciu public care implică gestionarea intereselor financiare ale Uniunii în state membre sau în țări terțe sau luarea de decizii referitoare la acestea.”

14. Art. I pct. 32 din legea criticată încalcă prevederile 1 alin. (5) din Constituție

Art. I pct. 32 din legea criticată prevede că după art. 187 se introduce un nou articol, art. 187¹, cu următorul cuprins: „Informații nedestinate publicității”, astfel: „Prin informații nedestinate publicității se înțelege acea categorie de informații clasificate, potrivit legii, ca secrete de stat sau de serviciu și care sunt cuprinse într-un document având inscripționare în acest sens, dacă nu au fost declassificate în mod legal.”

Norma este neclară și încalcă standardele privind calitatea reglementării, întrucât „informațiile nedestinate publicității” sunt limitate doar la informațiile clasificate ca secrete de stat sau de serviciu, în contradicție evidentă cu dispozițiile cuprinse în Legea nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate și, totodată, cu ignorarea dispozițiilor din Partea specială a Codului penal, din

cuprinsul art. 303 și 304 (nesupuse modificării), acestea din urmă realizând o distincție importantă între informațiile secrete de stat, informațiile secrete de serviciu și, respectiv, informațiile care nu sunt destinate publicității.

15. Art. I pct. 33 din legea supusă controlului de constituționalitate încalcă art. 1 alin. (5) din Constituție

Potrivit acestui punct, la articolul 189 alineatul (1), după litera h) se introduce o nouă literă, lit. i), cu următorul cuprins: „i) împotriva unui judecător, procuror, polițist, jandarm sau militar, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții.”

Circumstanța agravantă nou introdusă se suprapune cu dispozițiile art. 257 (ultraajul) și ale art. 279 (ultraajul judiciar) din Codul penal, chiar în formele modificate prin prezenta lege, astfel că, în practica judiciară, nu se va putea stabili modul de aplicare a acestui concurs de texte.

În concluzie, modificarea este de natură să încalce exigențele constituționale privind standardele de calitate a legii, impuse prin prevederile art. 1 alin. (5) din Constituție.

16. Art. I pct. 39 din legea criticată încalcă art. 1 alin. (5) și art. 16 alin. (1) din Constituție

Potrivit punctului criticat, „La articolul 269, alineatul (3) se modifică și va avea următorul cuprins”: „Favorizarea săvârșită de un membru de familie sau de afin până la gradul II nu se pedepsește”.

Se constată că noua reglementare a art. 269 alin. (3) extinde, până la golirea de conținut a normei juridice în discuție, sfera persoanelor pentru care operează impunitatea legală, în contradicție evidentă cu prevederile art. 177 Cod penal.

În cuprinsul Titlului X al Codului penal, legiuitorul a realizat definirea termenilor folosiți în legislația penală, realizând o interpretare oficială, autentică și legală a unor termeni sau expresii, cu scopul de a acorda coerență și eficiență activității de interpretare și aplicare a legii, evitând astfel crearea premiselor pentru instituirea unor practici judiciare nelegale, cu consecințe grave asupra calității actului de justiție.

În aceste condiții, prin instituirea unor asemenea reglementări contradictorii, legiuitorul dă dovadă de lipsă de consecvență în reglementare, ceea ce instituie premisele pentru interpretări diferite în practica judiciară, dar și pentru crearea de inechități între destinatarii normelor legale.

Respectarea legilor este obligatorie, însă nu se poate pretinde unui subiect de drept să respecte o lege care nu este clară, precisă și previzibilă, întrucât acesta nu își poate adapta conduita în funcție de

ipoteza normativă a legii. De aceea, legiuitorul trebuie să manifeste o deosebită atenție atunci când adoptă un act normativ (Decizia nr. 1/2014).

Normele de tehnică legislativă, cu toate că „nu au valoare constituțională, (...) prin reglementarea acestora legiuitorul a impus o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică, adecvate pentru fiecare act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concurează la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesară”. De aceea, „nerespectarea normelor de tehnică legislativă determină apariția unor situații de incoerență și instabilitate, contrare principiului securității raporturilor juridice în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii (Decizia nr. 448/2003)”.

Totodată, astfel cum a statuat Curtea Constituțională în jurisprudența sa (Decizia nr. 494/2013), „în măsura în care un anumit subiect de drept este sustras, prin efectul unei dispoziții legale adoptate exclusiv în considerarea lui și aplicabile numai în ceea ce îl privește, incidenței unei reglementări legale constituind dreptul comun în materie, dispozițiile legale în cauză nesocotesc principiul constituțional potrivit căruia nimeni nu este mai presus de lege”.

17. Art. I pct. 40 din legea criticată încalcă prevederile art. 1 alin. (3) și (5), precum și art. 16 alin. (1) din Constituție

Potrivit punctului criticat, la articolul 269, după alin. (3) se introduc trei noi alineate, alin. (4) – (6), cu următorul cuprins: „(4) Nu constituie infracțiunea prevăzută la alin. (1) următoarele: a) emiterea, aprobarea sau adoptarea de acte normative; b) pronunțarea sau dispunerea soluțiilor sau măsurilor de către organele judiciare în cauzele în care acestea sunt investite; c) mărturia depusă în cadrul unor proceduri judiciare ori modalitatea de efectuare a unor expertize judiciare; (5) Dacă prin același act material și în aceeași împrejurare se acordă ajutor mai mult făptuitorilor, în scopurile menționate la alin. (1), fapta va constitui o singură infracțiune de favorizare a făptuitorului; (6) Infracțiunea de favorizare a făptuitorului are caracter subsidiar în raport cu alte infracțiuni și va fi reținută ori de câte ori elementul său material nu constituie o altă infracțiune prevăzută de Codul penal sau de legile speciale”.

Dispozițiile nou introduse prin alin. (4) sunt de natură să încurajeze actele de corupție la nivelul demnitarilor și al magistraților și să aibă consecințe negative grave asupra procesului de legiferare și asupra corectitudinii actului de justiție, vulnerabilizând toate cele trei puteri ale statului (legislativă, executivă – în componenta constând în emiterea actelor normative – și judecătorească).

Astfel, art. 269 alin. (4) este de natură a afecta activitatea și imaginea publică a autorităților statului și contravine principiului statului de drept și principiului supremației Constituției și a obligativității respectării legilor, vulnerabilizând încrederea cetățenilor în autoritățile statului.

18. Art. I pct. 41 din legea criticată încalcă prevederile art. 1 alin. (5) din Constituție

Potrivit punctului criticat, la articolul 273, după alin. (3) se introduce un nou alineat, alin. (4), cu următorul cuprins: „(4) Nu constituie infracțiunea prevăzută la alin. (1) următoarele: a) refuzul de a face declarații prin care persoana se auto incriminează; b) refuzul de a declara în sensul solicitat de organele judiciare; c) modificarea și retractarea declarației care a fost dată prin exercitarea unor presiuni de orice fel asupra martorului”; d) simpla divergență de mărturie în cadrul unui proces, dacă nu există probe directe din care să rezulte caracterul mincinos și de rea-credință ale acestora”.

Noile modalități normative ale infracțiunii de mărturie mincinoasă nu reprezintă, în sine, variante normative ale acțiunii/inacțiunii tipice acestei infracțiuni. De altfel, niciuna dintre ipotezele enumerate în textul nou introdus nu constituie și nu poate constitui infracțiunea de mărturie mincinoasă, cu atât mai mult cu cât legiferarea înfăptuită prin

simpla inventariere a unor situații particulare fără vreo semnificație juridică proprie este contrară normelor de tehnică legislativă.

Norma nou introdusă ar avea sens numai în măsura în care ar deroga de la cea incriminatorie, respectiv dacă ar prevedea anume situații în care, în lipsa normei derogatorii, fapta ar putea fi pedepsită ca mărturie mincinoasă (așa cum este de altfel cauza de nepedepsire din alin. (3) al aceluiași articol ori cea privind favorizarea comisă de membrii de familie sau afini, din alin. (3) al art. 269 Cod penal).

Art. 273 alin. (4) lit. a), b) și c) încalcă principiul securității juridice prevăzut de art. 1 alin. (5) din Constituție, în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii, fiind utilizate sintagme ca „exercitarea unor presiuni de orice fel asupra martorului” sau „caracterul mincinos și de rea-credință” fără nici o explicație suplimentară din partea legiuitorului, de clarificare a contextului în care pot interveni „orice fel de presiuni asupra martorului” sau „caracterul mincinos și de rea-credință”.

Totodată, dispoziția nou introdusă prin alin. (4) este specifică activității de administrare, de coroborare și de interpretare a probelor în cadrul procesului penal, reglementate prin dispozițiile Codului de procedură penală.

19. Art. I pct. 42 din legea criticată încalcă prevederile art. 1 alin. (5), art. 30, 31 și 127 din Constituție

Art. I pct. 42 din legea supusă controlului de constituționalitate, la articolul 277, alineatele (1) – (3) se modifică și vor avea următorul cuprins: „(1) Divulgarea, fără drept, de informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă, de către un magistrat sau un alt funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. (2) Dezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înregistrări oficiale dintr-o cauză penală, înainte de a dispune o soluție de netrimitere în judecată ori de soluționare în primă instanță a cauzei, de către un funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă. (3) Dezvăluirea, fără drept, de informații dintr-o cauză penală, atunci când această interdicție este impusă de legea de procedură penală, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă. Dacă fapta este săvârșită de un magistrat sau de un reprezentant al organului de urmărire penală, pedeapsa se majorează cu jumătate.”

În raport cu prevederile art. 127 din Constituție, potrivit cărora „ședințele de judecată sunt publice, afară de cazurile prevăzute de lege”, apreciem că legiuitorul ar fi trebuit să facă referire la actele ori probele din cursul urmăririi penale. O interpretare contrară ar fi de natură să încalce prevederile art. 30, art. 31 și art. 127 din Constituție,

referitoare la libertatea de exprimare, la dreptul la informație, respectiv la caracterul public al dezbaterilor.

Totodată, formularea din art. 277 alin. (3) ultima teză din Codul penal, aceea constând în „pedeapsa se majorează cu jumătate”, este neclară și, prin aceasta, inaplicabilă în privința modului de stabilire a tratamentului sancționator. Astfel, nu se poate stabili dacă sensul ei este acela ca limitele pedepsei cu închisoarea (atât cea minimă, cât și cea maximă) să se majoreze cu jumătate, sau ca maximumul pedepsei să se majoreze cu jumătate ori acela potrivit căruia, instanța să stabilească mai întâi o pedeapsă cuprinsă între o lună și un an și apoi să o majoreze cu jumătate, similar mecanismului de la aplicarea sporului. Astfel, textul criticat încalcă și standardele privind calitatea legilor referitoare la claritate, coerență și predictibilitate.

20. Art. I pct. 43 din legea criticată încalcă prevederile art. 1 alin. (5), art. 131 alin. (1) și art. 132 alin. (2) din Constituție

Art. I pct. 43 din legea criticată introduce, la articolul 277, după alineatul (3), două nouă alineate, alin. (3¹) și (3²), cu următorul cuprins: „(3¹) Fapta funcționarului public care înainte de pronunțarea unei hotărâri de condamnare definitive se referă la o persoană suspectată sau acuzată ca și cum aceasta ar fi fost condamnată se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani. Dacă declarația se face

în numele unei autorități publice, pedeapsa se majorează cu o treime.

(3²) Încălcarea dreptului la un proces echitabil, la judecarea cauzei de un judecător imparțial și independent prin orice intervenție care afectează procesul de repartizare aleatorie a dosarelor, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani”.

În ceea ce privește art. 277 alin. (3¹) Cod penal, norma de incriminare nu este suficient de riguroasă pentru a permite identificarea condițiilor în care o faptă devine infracțiune. Terminologia folosită pentru a indica elementul material al faptei (*verbum regens*) este vagă: sintagma „se referă (...) la o persoană” are, în lipsa oricărei circumstanțieri, un conținut imprecis; de asemenea, sintagma „ca și cum ar fi condamnată”, sintagmă care ar trebui să caracterizeze riguros *verbum regens*, nu este susceptibilă a individualiza o conduită pe care, predictibil, destinatarul normei să o evite pentru a avea certitudinea că nu intră sub incidența normei de incriminare. Confuzia este sporită de terminologia folosită pentru calificarea agravantei, în teza finală, unde se vorbește, la forma articulată cu articol hotărât, despre „declarația” făcută în anumite condiții, ceea ce permite interpretarea că și în forma tip „a se referi” ar trebui să însemne „a face o declarație”; or, „declarația” este numai una dintre modalitățile în care o persoană se poate „referi” la cineva. În plus, noțiunea însăși de „declarație” este susceptibilă de mai multe interpretări (declarație de presă, relatare, afirmare a unei opinii, depoziție etc).

Totodată, deși pare că legiuitorul califică subiectul activ al infracțiunii, simpla referire la un funcționar public nu satisface nici ea, în lipsa altor precizări, cerința de predictibilitate a normei: din text nu rezultă că „referirea” ar trebui făcută de către subiectul activ în exercițiul ori în legătură cu calitatea sa de funcționar public, respectiv ca între atribuțiile celui care face „referirea” și situația procesuală a persoanei la care se referă să existe vreo legătură – așa cum ar fi rațional, textul permițând interpretarea că o atare legătură nu trebuie să existe; spre exemplu, când o persoană, victimă a unei infracțiuni de tâlhărie în locuința sa, postează pe o rețea de socializare un mesaj în care „declară” că „tâlhărul a fost prins” și dă suficiente date pentru ca persoana la care se referă să fie identificată, cea dintâi este susceptibilă de a fi comis infracțiunea de la alin. (3) dacă are calitatea, spre exemplu, de medic la un spital de stat. Faptul că o asemenea interpretare este permisă de textul criticat este confirmat chiar în ipoteza finală a normei, care prevede o formă agravată a infracțiunii, când făptuitorul face declarația „în numele unei autorități publice”.

În acest sens, Curtea Constituțională a statuat că „legea trebuie să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele aplicabile, această cerință fiind îndeplinită atunci când un justițiabil are posibilitatea de a cunoaște, din însuși textul normei juridice pertinente, la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe și în urma obținerii unei asistențe judiciare adecvate, care sunt actele și omisiunile ce pot

angaja răspunderea sa penală și care este pedeapsa pe care o riscă în virtutea acestora” (Decizia nr. 489/2016).

În ceea ce privește textul introdus prin art. 277 alin. (3²) Cod penal, legiuitorul a realizat o suprapunere de reglementare cu cea inserată prin art. 8 din Codul de procedură penală, care prevede (în forma supusă controlului de constituționalitate) că se introduce un nou alineat, alin. (2), cu următorul cuprins: „(2) Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, la judecarea cauzei de un judecător imparțial și independent. Repartizarea tuturor cauzelor către judecători sau procurori se face aleatoriu.”

În al doilea rând, textul nou introdus prin dispozițiile art. 277 alin. (3²) Cod penal încalcă art. 131 alin. (1), art. 132 alin. (1) și art. 1 alin. (5) din Constituție, întrucât restrânge una dintre garanțiile importante ale procesului numai la faza de judecată și numai în ceea ce-l privește pe judecător. Or, garanția trebuie să guverneze și urmărirea penală, fază a procesului penal, nu doar faza de judecată. Altfel se încalcă art. 21 alin. (3) din Constituție, care se referă la „proces” fără a restrânge garanția numai la faza de judecată. Imparțialitatea și independența sunt garanții ale procesului echitabil care trebuie să caracterizeze activitatea atât a judecătorilor, cât și a procurorilor; procurorul, în egală măsură, trebuie să fie imparțial și independent, să strângă probe atât în defavoarea, cât și în favoarea celui acuzat - art. 5 Cod procedură penală, să formuleze în instanță concluzii de achitare atunci

când probele nu susțin acuzația - art. 363 alin. (2) și (4). În concluzie, norma încalcă art. 131 alin. (1) și art. 132 alin. (1) din Constituție. În ceea ce privește teza privind obligativitatea repartizării aleatorii a tuturor cauzelor către judecători sau procurori, această reglementare ține de dreptul procesual penal, nefiind norme care să aparțină dreptului substanțial, neexistând nici o justificare pentru reglementarea acelorași situații juridice atât în Codul penal, cât și în Codul de procedură penală.

21. Art. I pct. 46 din legea criticată încalcă art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție

Potrivit acestui punct, la art. 290, alineatul (3) se modifică și va avea următorul cuprins: „(3) Mituitorul nu se pedepsește dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta, dar nu mai târziu de 1 an de la data săvârșirii acesteia”.

Textul încalcă art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție, formularea fiind neclară și fiind, în același timp, o „încurajare” a fenomenului infracțional.

Forma în vigoare a art. 290 impune drept condiție exclusivă pentru nepedepsirea mituitorului împrejurarea ca denunțarea faptei de către acesta să fie realizată înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la fapta de dare de mită. Nu poate exista vreo justificare rezonabilă și proporțională de a proteja acele persoane care

au primit mită, prin garantarea faptului că, după 1 an (și o zi) de la acest fapt, nu vor mai putea fi trase la răspundere penală.

Impunerea ca denunțul să fie depus în interiorul termenului de 1 an de la săvârșirea faptei de dare de mită, încalcă prevederile art. 1 alin. (3) din Constituție, privind statul de drept, care impun legiuitorului adoptarea unor măsuri de politică penală în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor necesare în scopul reducerii fenomenului infracțional, cu „excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen” (Decizia nr. 44/2016).

22. Art. I pct. 47 încalcă art. 11 alin. (1), art. 147 alin. (4) și art. 148 alin. (2) și (4) din Constituție

La art. I pct. 47 din legea criticată, la articolul 291, alineatul (1) se modifică și va avea următorul cuprins: „(1) Pretinderea, primirea ori acceptarea promisiunii de bani sau alte foloase materiale, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, săvârșită de către o persoană care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public și care promite că îl va determina pe acesta, promisiune urmată de intervenția la acel funcționar pentru a îl determina să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu

sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.”

În privința naturii „foloaselor necuvenite”, limitate în legea criticată doar la categoria foloaselor „materiale”, art. 11 alin. (1) din Constituție arată că „Statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte”.

În vederea combaterii fenomenului corupției și asigurării integrității în viața publică, România a ratificat, prin Legea nr. 365/2004, Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției, adoptată la New York la 31 octombrie 2003, care prevede că fiecare stat parte elaborează și aplică sau are în vedere, conform principiilor fundamentale ale sistemului său juridic, politici de prevenire a corupției eficiente și coordonate care favorizează participarea societății și care reflectă principiile de stat de drept, buna gestiune a problemelor politice și bunurile publice, de integritate, transparență și responsabilitate (art. 5 par. 1). Potrivit Convenției ONU împotriva corupției, „fiecare stat parte trebuie să încurajeze în mod special integritatea, cinstea și răspunderea agenților publici, conform principiilor fundamentale ale sistemului său juridic, sens în care va aplica, în cadrul propriilor sisteme instituționale și juridice, coduri sau norme de conduită pentru exercitarea corectă, onorabilă și corespunzătoare a funcțiilor publice” (art. 8 par. 1 și 2). Art. 18 al acestui instrument internațional, făcând referire la traficul de influență, precizează că „Fiecare stat parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc a fi necesare pentru atribuirea

caracterului de infracțiune, în cazul în care actele au fost săvârșite cu intenție: a) faptei de a promite, de a oferi ori de a da unui agent public sau oricărei alte persoane, direct ori indirect, un folos necuvenit, cu scopul ca respectivul agent sau respectiva persoană să abuzeze de influența sa reală ori presupusă, în vederea obținerii de la o autoritate administrativă sau de la o autoritate publică a statului parte a unui folos necuvenit pentru instigatorul inițial al actului sau pentru oricare altă persoană; b) faptei unui agent public sau a unei alte persoane de a solicita ori de a accepta, direct sau indirect, un folos necuvenit pentru sine sau pentru o altă persoană, cu scopul de a abuza de influența sa reală ori presupusă, în vederea obținerii unui folos necuvenit de la o autoritate administrativă sau de la o autoritate publică a statului parte”. Definiția dată traficului de influență în cuprinsul Convenției ONU împotriva corupției nu face distincție între tipurile de foloase, materiale sau nemateriale, condiția fiind ca acesta să fie un „folos necuvenit”.

În mod corelativ, nici definiția dată de Codul penal în vigoare infracțiunii de trafic de influență, în cuprinsul art. 291 – potrivit căruia „Pretinderea, primirea ori acceptarea promisiunii de bani sau alte foloase, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, săvârșită de către o persoană care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public și care promite că îl va determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de

serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani” – nu face distincție între foloase materiale sau nemateriale.

Prin modificările realizate de legea supusă controlului Curții Constituționale se consacră prin lege posibilitatea de a obține foloase nemateriale, care pot îmbrăca diverse forme și prin aceasta, urmare a noii reglementări, sunt scoase din sfera ilicitului penal în mod nejustificat multiple activități (oferirea unui titlu sau a unei distincții, avansarea în carieră, oferirea unui loc eligibil pe liste de candidaturi ale unui partid în cazul unor alegeri locale sau parlamentare etc.).

Totodată, modificarea efectuată, prin introducerea condiției ca promisiunea să fie urmată de intervenția la funcționarul public, contravine obligațiilor asumate prin ratificarea Convenției penale privind corupția a Consiliului Europei referitoare la incriminarea traficului de influență. Potrivit art. 12 din Convenție, statele trebuie să adopte măsuri legislative pentru a prevedea ca infracțiune fapte precum cele descrise în art. 291 Cod penal, „indiferent dacă influența este sau nu este exercitată ori dacă influența presupusă produce sau nu produce rezultatul dorit.” În consecință, prin introducerea condiției ca promisiunea să fie urmată de intervenția la funcționarul public, dispozițiile art. 291 alin. (1) Cod penal, în forma modificată, contravin părții finale a art. 12 din Convenția penală privind corupția a Consiliului Europei.

Pe de altă parte, Curtea Constituțională a fost chemată să se pronunțe asupra constituționalității prevederii în vigoare a incriminării faptei de trafic de influență (Decizia nr. 489/2016), statuând: „doctrina și practica judiciară sunt constante în a reține că pentru existența infracțiunii de trafic de influență nu are relevanță dacă pretinderea folosului a fost satisfăcută, nici dacă acceptarea promisiunii unor foloase a fost urmată de prestarea acestora, nu interesează dacă intervenția pe lângă un funcționar sau alt salariat s-a produs sau nu, nici dacă prin intervenție (reală sau presupusă) se urmărește determinarea unei acțiuni licite (efectuarea corectă de către un funcționar sau alt salariat a unui act ce intră în atribuțiile sale de serviciu) sau a unei acțiuni ilicite (efectuarea incorectă a actului) ori determinarea unei inacțiuni licite (abținerea de la efectuarea unui act abuziv) sau a unei inacțiuni ilicite (neîndeplinirea unei îndatoriri de serviciu), de vreme ce dezaprobarea exprimată prin incriminarea faptei de trafic de influență privește scopul urmărit de infractor, nu ca un rezultat, ci ca o caracterizare a acțiunii de traficare a influenței reale sau presupuse.” În continuare, Curtea a mai reținut că pentru existența infracțiunii de trafic de influență se cer a fi îndeplinite mai multe cerințe esențiale, printre care și aceea ca subiectul activ „să aibă influență” ori „să lase să se creadă că are influență” asupra funcționarului public sau persoanei prevăzute de lege. Curtea a mai observat că, în mod constant, doctrina a reținut că prin expresia „are influență” se înțelege că acea persoană se bucură în mod real de încrederea funcționarului sau a altui salariat, ori că bunele relații

personale cu acesta corespund realității, așadar acea persoană este în asemenea relații cu funcționarul încât să-l poată determina la o anumită conduită, atitudine, acțiune. În literatura de specialitate, expresia „lasă să se creadă că are influență” asupra unui funcționar sau a altui salariat are înțelesul că o persoană se laudă că are trecere pe lângă un funcționar sau alt salariat (afirmând, de pildă, că datorită încrederii de care se bucură sau datorită rudeniei sau relațiilor personale pe care le are cu acel funcționar sau salariat poate determina o anumită atitudine a acestuia ori poate obține o anumită rezolvare), ori se prevalează, pretinde, afirmă, contrar realității, că este în relații bune cu funcționarul ori alt salariat, se bucură de aprecierea și încrederea acestuia de asemenea natură încât poate rezolva problema de care este interesat cumpărătorul de influență. Se consideră că cerința este îndeplinită și atunci când o persoană, fără a se lăuda că are trecere asupra unui funcționar, nu dezmente afirmațiile altora cu privire la existența acesteia. De asemenea, în practica judiciară s-a reținut că nu are relevanță dacă făptuitorul a precizat ori nu numele funcționarului public asupra căruia are influență, suficient fiind să-l fi determinat numai prin calitatea acestuia. Curtea observă, totodată, că, potrivit unei jurisprudențe constante, pentru reținerea infracțiunii de trafic de influență nu este necesar ca inculpatul să indice în mod nominal funcționarul public pe lângă care pretinde că ar avea trecere, dacă din conținutul celor afirmate de el se desprinde competența acestui funcționar de a dispune în legătură cu actul referitor la care se trafică influența, deoarece ceea ce este important este ca influența

presupusă a inculpatului să fi constituit pentru persoana interesată motivul tranzacției. Cu alte cuvinte, pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii de trafic de influență este necesar să fie îndeplinite cumulativ mai multe condiții, printre care și aceea ca influența pe care o are sau lasă să se creadă că o are făptuitorul, să privească un funcționar sau alt salariat care are atribuții în îndeplinirea actului pentru care făptuitorul a primit sau a pretins bani ori alte foloase. Nu are relevanță dacă făptuitorul atribuind un nume aceluia funcționar sau salariat, numele atribuit este real sau fictiv. Prin urmare, esențial este ca influența făptuitorului să fi constituit pentru persoana interesată motivul determinant al tranzacției.

23. Art. I pct. 50 din legea criticată încalcă art. 1 alin. (3) și (5), precum și art. 11 alin. (1) și (2) din Constituție

Art. I pct. 50 din legea criticată modifică art. 297 alin. (1) Cod penal, care va avea următorul cuprins: „(1) Fapta funcționarului public, aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu reglementate expres prin legi, ordonanțe de guvern sau ordonanțe de urgență, care refuză să îndeplinească un act sau îl îndeplinește prin încălcarea atribuțiilor astfel reglementate, a unor dispoziții exprese dintr-o lege, ordonanță de guvern sau ordonanță de urgență, în scopul de a obține pentru sine, soț, rudă sau afin până la gradul II inclusiv, un folos material necuvenit și prin aceasta cauzează o pagubă certă și efectivă mai mare

decât echivalentul unui salariu minim brut pe economie sau o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau juridice, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 5 ani sau amendă.”

Modificarea textului încalcă dispozițiile Convenției Națiunilor Unite împotriva corupției adoptată la New York la 31 octombrie 2003, ratificată de România prin Legea 365 din 15 septembrie 2004, publicată în Monitorul Oficial nr. 903/05 octombrie 2004 și, prin aceasta, dispoziția înscrisă în articolul 11 alin. (1) din Constituție. Potrivit art. 19 din Convenție, „fiecare stat parte trebuie să adopte măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc a fi necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, în cazul în care actele au fost săvârșite cu intenție, faptei unui agent public de a abuza de funcțiile sau de postul său, adică de a îndeplini ori de a se abține să îndeplinească, în exercițiul funcțiilor sale, un act cu încălcarea legii, în scopul de a obține un folos necuvenit pentru sine sau pentru altă persoană sau entitate”.

Norma propusă în legea criticată, care restrânge nepermis de mult domeniul de aplicabilitate al infracțiunii, reprezintă o încălcare a acestei obligații instituită în sarcina statelor-parte și, implicit, a dispoziției constituționale înscrise în articolul 11 alin. (1) potrivit căreia „Statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bunăcredință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte”, iar potrivit alin. (2) din Legea fundamentală, „tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern”.

Reglementarea propusă prin textul de modificare a art. 297 Cod penal este de natură să conducă la excluderea din sfera răspunderii penale a unor fapte ilicite care presupun exercitarea de către funcționarii publici a îndatoririlor de serviciu în mod necinstit și incorect, afectând prin aceasta drepturile și interesele cetățenilor și ale persoanelor juridice. Modificarea textului restrânge nepermis de mult domeniul de aplicare a răspunderii penale a funcționarului public, prin cerința ca obținerea folosului material necuvenit să fie pentru „sine, soț, rudă sau afin până la gradul II inclusiv”. Limitarea sferei beneficiarilor folosului material necuvenit doar la soț, părinți, frați și afini până la gradul II, legalizează practic celelalte fapte de abuz în serviciu ale funcționarului public săvârșite cu scopul de a obține un folos material necuvenit pentru alte rude apropiate sau pentru alte persoane. Concret, funcționarul public este apărut de răspunderea penală dacă prin neîndeplinirea sau îndeplinirea prin încălcarea atribuțiilor reglementate în mod expres de lege, ordonanțe de urgență sau ordonanțe de guvern asigură un folosul material necuvenit pentru alte rude apropiate (nepoți, veri etc.), sau persoane cu care au stabilit diverse înțelegeri sau parteneriate.

Modificările propuse prin legea criticată reprezintă în realitate o dezincriminare în parte a infracțiunii de abuz în serviciu, atât prin circumstanțierea excesivă a elementelor constitutive ale acestei infracțiuni, astfel încât aplicabilitatea acestora să fie mult diminuată, cât și prin măsuri privind pedepsele prevăzute de lege: astfel,

reducerea pedepsei principale prevăzute de lege de la 7 ani, respectiv, 14 ani, la un maxim de 5 ani închisoare, în același timp cu introducerea pedepsei alternative a amenzii, cu consecințe evidente asupra reducerii termenelor de prescripție a răspunderii penale; eliminarea pedepsei complementare a interzicerii unor drepturi.

Eliminarea pedepsei complementare a interzicerii ocupării unei funcții publice, în raport cu alte infracțiuni la care aceasta este prevăzută, este contrară principiului conform căruia situații similare trebuie să primească rezolvări legale similare. Prin aceasta, legea capătă un caracter aleatoriu și nu rațional, coerent. Instituirea de norme în mod nerațional, prin selectarea de către legiuitor în mod aleatoriu dintre conduitele periculoase a celor pe care le incriminează, nu corespunde exigențelor legiferării în cadrul statului de drept, contravenind astfel dispoziției consacrate de art. 1 alin. (3) din Constituție.

De asemenea, introducerea unui scop calificat, acela „de a obține (...) un folos material necuvenit” nu are nici o justificare rațională, nu este impusă de vreo decizie a Curții Constituționale și nu este în concordanță cu valoarea protejată prin norma în discuție.

Totodată, există posibilitatea ca funcționarul public să urmărească obținerea unui folos nepatrimonial prin săvârșirea infracțiunii, ipoteză exclusă de către legiuitor prin modificarea adoptată.

De altfel, Curtea Constituțională a subliniat în mod permanent în jurisprudența sa că, prin soluțiile adoptate, legiuitorul are obligația de a adopta măsuri adecvate, necesare și care să păstreze un just echilibru între interesul colectiv și cel individual, subiectiv (Decizia nr. 683/2014 și Decizia nr. 54/2015).

Prin modificarea criticată, este ignorată jurisprudența constantă a Curții Constituționale, potrivit căreia „prevederile art. 1 alin. (3) din Constituție (...) impun legiuitorului obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul reducerii fenomenului infracțional (...), cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen. Prin urmare, atunci când stabilește regulile referitoare la tragerea la răspundere penală (...)”, legiuitorul trebuie să dispună toate măsurile pentru a asigura „interesul general al societății de a-i găsi și a-i trage la răspundere penală pe autorii infracțiunilor și de a preveni atingerile ce pot fi aduse ordinii și siguranței publice” (Decizia nr. 44/2016).

Curtea a mai statuat că, deși „Parlamentul se bucură de o competență exclusivă în reglementarea măsurilor ce țin de politica penală a statului, această competență nu este absolută în sensul excluderii exercitării controlului de constituționalitate asupra măsurilor adoptate”.

Astfel, Curtea a constatat că incriminarea/dezincriminarea unor fapte ori reconfigurarea elementelor constitutive ale unei infracțiuni țin de marja de apreciere a legiuitorului, marjă care nu este absolută, ea fiind limitată de principiile, valorile și exigențele constituționale. În acest sens, Curtea a statuat că legiuitorul trebuie să dozeze folosirea mijloacelor penale în funcție de valoarea socială ocrotită, Curtea putând cenzura opțiunea legiuitorului numai dacă aceasta contravine principiilor și exigențelor constituționale (Decizia nr. 824/2015). De asemenea, Curtea a constatat că, potrivit art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală, respectarea Constituției este obligatorie, de unde rezultă că Parlamentul nu își poate exercita competența de incriminare și de dezincriminare a unor fapte antisociale decât cu respectarea normelor și principiilor consacrate prin Constituție (Decizia nr. 2/2014).

24. Art. I pct. 54 din legea criticată încalcă art. 1 alin. (3) din Constituție

Potrivit punctului 54, articolul 309 se modifică și va avea următorul cuprins: „Dacă faptele prevăzute la art. 295, art. 300, art. 303, art. 304, art. 306 sau art. 307 au produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege se majorează cu o treime”.

Consecință a intervenției legislative, infracțiunea de „abuz în serviciu” va fi exclusă din categoria infracțiunilor cu posibile consecințe deosebit de grave, care sunt sancționate cu pedepse ale căror limite speciale se majorează cu o treime. Apreciem că o asemenea excludere,

fără nicio justificare obiectivă, rațională, impusă de realizarea unor politici penale coerente încalcă art. 1 alin. (3) din Legea fundamentală.

Astfel, prevederile art. 1 alin. (3) din Constituție, potrivit cărora „România este stat de drept (...)”, impun legiuitorului obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul prevenirii stării de pericol și a fenomenului infracțional, cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen (Decizia nr. 224/2017).

25. Art. I pct. 62 din legea criticată încalcă prevederile art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție

Punctul supus criticii de neconstituționalitate are ca obiect art. 367 alin. (6), care se modifică și va avea următorul cuprins: „(6) Prin grup infracțional organizat se înțelege grupul structurat, format din 3 sau mai multe persoane, care există pentru o perioadă și acționează în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni grave, pentru a obține direct sau indirect un beneficiu financiar sau alt beneficiu material. Nu constituie grup infracțional organizat grupul format ocazional în scopul comiterii imediate a uneia sau mai multor infracțiuni și care nu are continuitate sau o structură determinantă ori roluri prestabilite pentru membrii săi în cadrul grupului. Prin infracțiune gravă se înțelege oricare dintre infracțiunile prevăzute de

art. 223 alin. (2) din Codul de Procedură Penală, inclusiv acelea pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani sau mai mare.”

Modificările realizate conduc la dezincriminarea parțială a asocierii în vederea săvârșirii de infracțiuni, în lipsa scopului urmărit și în lipsa unor infracțiuni grave. Or, dacă asemenea fapte nu sunt sancționate, respectiv nu sunt descurajate prin mijloace de drept penal, are loc o încălcare a valorilor fundamentale, ocrotite de legea penală, printre care statul de drept, apărarea ordinii publice, a drepturilor și libertăților cetățenilor. Constituția consacră, astfel, obligația legiuitorului de a lua măsuri prin adoptarea tuturor instrumentelor ce sunt necesare în vederea prevenirii stării de pericol și a fenomenului infracțional.

Prin modificarea adusă elementelor constitutive ale infracțiunii de grup infracțional organizat, prin care se introduc cele două condiții suplimentare, se realizează indirect o dezincriminare parțială a infracțiunii, în lipsa întrunirii tuturor condițiilor prevăzute de legiuitor, ceea ce conduce la încălcarea art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție, dar și a art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală.

Modificarea adusă textului în vigoare nu reprezintă o simplă opțiune a legiuitorului primar, potrivit art. 73 alin. (3) din Constituție, ci o omisiune legislativă cu relevanță constituțională, ceea ce atrage competența instanței de contencios constituțional de a remedia acest

viciu pe calea controlului de constituționalitate, având în vedere și dispozițiile art. 142 din Constituție.

Trebuie menționat că aceste aspecte au fost subliniate chiar de către instanța de contencios constituțional în jurisprudența sa, statuând că „prevederile art. 1 alin. (3) din Constituție, potrivit cărora „România este stat de drept [...]”, impun legiuitorului obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul prevenirii stării de pericol și a fenomenului infracțional, cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen. În același timp, potrivit art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală, respectarea Constituției este obligatorie, de unde rezultă că legiuitorul nu își poate exercita competența de incriminare și de dezincriminare a unor fapte antisociale decât cu respectarea normelor și principiilor consacrate prin Constituție.” (Decizia nr. 224/2017) De altfel, Curtea Constituțională a statuat în jurisprudența sa că legiuitorul (...) nu poate proceda la eliminarea protecției juridice penale a valorilor cu statut constituțional. Libertatea de reglementare pe care o are Parlamentul în aceste cazuri se exercită prin reglementarea condițiilor de tragere la răspundere penală pentru faptele antisociale care aduc atingere valorilor prevăzute și garantate de Constituție (...).(Decizia nr. 62/2007)

Prin actuala definiție a grupului infracțional erau acoperite toate ipotezele reglementate de legislația anterioară – respectiv – art. 323

Cod penal de la 1968 privind asocierea în vederea săvârșirii de infracțiuni, art. 7 și 8 din Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, singura incriminare separată fiind cea prevăzută de Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (dispozițiile art. 35). Aceste aspecte rezultă atât din expunerea de motive a Codului penal din 2009, în care se menționează că s-a avut în vedere renunțarea la paralelismul existent astăzi între textele care incriminează acest gen de fapte (grup infracțional organizat, asociere în vederea săvârșirii de infracțiuni, complot, grupare teroristă) în favoarea instituirii unei incriminări cadru – constituirea unui grup infracțional organizat – cu posibilitatea menținerii ca incriminare distinctă a asociației teroriste, dat fiind specificul acesteia, dar și din hotărârea preliminară pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor probleme de drept - nr. 12/2014, care a stabilit că faptele prevăzute de art. 323 din Codul penal anterior și art. 8 din Legea nr. 39/2003 se regăsesc în art. 367 din Codul penal nefiind dezincriminate.

Din coroborarea dispozițiilor art. 223 alin. (2) din Codul de procedură penală, în care sunt prevăzute condițiile și cazurile de aplicare a măsurii arestării preventive, cu cele deduse controlului de constituționalitate, rezultă lipsă de claritate și previzibilitate în privința infracțiunii prevăzute de art. 367 Cod penal – constituirea unui grup criminal organizat, întrucât orice modificare a conținutului art. 223

alin. (2) din Codul de procedură penală, va conduce implicit la schimbarea condițiilor de existență a acestei infracțiuni.

În concluzie, modul de redactare a textului se impune a fi examinat prin raportare la art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție.

În considerarea argumentelor expuse, vă solicit să admiteți sesizarea de neconstituționalitate și să constatați că Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție este neconstituțională, în ansamblul său.

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI

KLAUS - WERNER IOHANNIS